

Suvi Van Gestel

SUORAN DEMOKRATIAN KEHITTÄMINEN VAIKUTTAMISEN VÄLINEEKSI

Menetelmänä kansankokous ja konsensus työpaja

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

Marraskuu 2013

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä 22.11.2013
Tekijä(t) Suvi Van Gestel		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö Kansalaisvaikuttaminen
Nimeke Suoran demokratian kehittäminen vaikuttamisen välineeksi		
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä kehitän työpajan kansankokouksista ja konsensuksesta välineenä suoran demokratian saavuttamiseksi. Työn tavoitteena on tarjota kuvaus kuinka kansankokous ja konsensus menetelmät toimivat ja kuinka niitä voidaan soveltaa erilaisten yhteisöjen toiminnassa.</p> <p>Sain inspiraation suoran demokratian kehittämiseen Indignados- ja Occupy-kansanliikkeiden ansiosta. Pääsin seuraamaan liikkeiden toimintaa vaihtovuoteni aikana 2011-2012. Inspiroiduin paljon heidän tavastaan tehdä päätökset horisontaalisti ja tasavertaisesti ilman minkäänlaisia johtajia ja tästä syystä halusin heittää asiaa myös Suomessa. Menetelmät ovat olleet tietojeni mukaan Suomessa vähän käytössä ja kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa niitä ei juurikaan tunneta. Tästä syntyi motivaatio kehittää malli, jonka avulla tarjoan ihmisille kokemuksen konsensuksen saavuttamisesta ryhmässä ja opetan toimintaan osallistujille samalla kaikki keskeiset asiat konsensus-päätöksenteosta erilaisissa toimintaympäristöissä. Näin osallistujat voivat itse siirtää menetelmät käytäntöön haluamallaan tavalla.</p> <p>Suorassa demokratiassa, jokaisella on yhtäläinen oikeus osallistua päätöksentekoon heitä koskevissa asioissa. Konsensuksella tarkoitetaan todettua yksimielisyyttä, joka saavuttaminen on mahdollista tässä kontekstissa käsimerkkien avulla. Suoran demokratian kehittämisellä haluan vastata edustuksellisen demokratian luomaan osattomuuteen. Kansankokous ja konsensus työpajassa keskustellaan niistä asioista, mihin osallistujat haluaisivat vaikuttaa. Työpajassa keskustellaan esimerkiksi siitä millaisia asioita haluttaisiin tavoittaa ja mitä haluttaisiin muuttaa. Kun näistä kysymyksistä ollaan löydetty konsensus, siirrytään pohtimaan käytännön toimia, miten esiin nousseisiin teemoihin voidaan käytännössä vaikuttaa.</p> <p>Tämän kehittämistutkimuksen tuloksena esittelen mallin suoran demokratian vaikuttamisprosessista. Se syntyi miettiessäni mitä erilaisia vaiheita vaikuttamisprosessi yleensä pitää sisällään suoran demokratian toimintaympäristössä. Aktiivinen prosessi koostuu viidestä eri vaiheesta, jotka ovat; kohtaaminen, kommunikaatio, konsensus, päätöksenteko sekä toiminta. Sen lisäksi määrittelin, että passiivisesti vaikuttamisprosessiin vaikuttaa toiminnan tavoitteet ja epäkohdat joihin halutaan muutosta.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Suora demokratia, konsensus, kansankokous, päätöksenteko, kansanliikkeet,		
Sivumäärä 48+7	Kieli Suomi	URN http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013112217869
Huomautus (huomautukset liitteistä) Opas kansankokousten järjestämiseen		
Ohjaavan opettajan nimi Kirsi Purhonen		Opinnäytetyön toimeksiantaja Kansalaisfoorumi, SKAF ry

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the master's thesis 22.11.2013	
Author(s) Suvi Van Gestel		Degreeprogramme and option Civic Activities and Youth Work	
Name of the master's thesis Direct democracy, tool of creating influence			
Abstract <p>In this document, I'm developing a workshop about consensus and people's assemblies as methods to reach direct democracy. The goal is to offer a description of those methods for people to use, who haven't heard of them from before. I created the workshop around those teams that teaching them would be easier and that the methods could get more noticed in the field of civic activities.</p> <p>Inspiration to develop ways to achieve direct democracy I got from civic movements called Indignados and Occupy. I got to follow those movements and their rising up while my exchange studies time 2011-2012. I got really inspired of their way of making decisions without leaders and putting all the participants in to the equal position. When I came back to Finland I realized that consensus and people's assemblies were not really noticed in the field of civic activities and youth work so I decided to research about it a little bit more. First I wanted to try to organize a group who could start using these methods in Mikkeli, but then I realized that willing of acting has to come from inside of the persons itself not from outside. Then I decided to create a method to teach how consensus and people's assemblies work that people could decide themselves if they want to use them and where.</p> <p>I gave the workshops twice for free time and youth worker students in Suomen Nuorisio-Opisto, as I thought that the methods could be useful in their working field in the future. I decided to make it twice that I could still develop the methods after analyzing the first try and having some feedback of it. That turned out to be good choice because there was still need for some changes after first time. In the workshop participants are talking about things what worries them on this society and what they are dreaming about. The aim is to find consensus of some of those topics by using the hand signs. End results of these discussions should answer to the questions of: What should change and what is the goal? After that participants can pick up one topic what they are most interested and start thinking the methods of actually reaching the goal or making a change. Discussions are made in small groups and with a whole group.</p> <p>As a final result I created a model about change process of direct democracy. It's a conclusion I made by analyzing the methods of workshop and my observation in the civic movements. Process has five different steps which are repeating itself over and over in different forms. They are, meeting -> interaction -> consensus -> decision -> action -> meeting etc.</p>			
Subject headings, (keywords) Direct democracy, consensus, people's assembly, civic activities			
Pages 47+7	Language Finnish	URN http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013112217869	
Remarks, notes on appendices Guide to organize people's assemblies			
Tutor Kirsi Purhonen		Master's thesis assigned by Citizens' forum Kansalaisfoorumi, SKaf ry.	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	SUORAN DEMOKRATIAN MENETELMIEN TAUSTA JA TARVE	3
2.1	Edustuksellinen demokratia ja päätösvallan jakautuminen	4
2.1.1	Suomi osana globaalia talouspolitiikkaa.....	5
2.1.2	Suomi Euroopan Unionin jäsenmaana.....	7
2.1.3	Suomi demokraattisena kansanvaltana	7
2.2	Suora demokratia	9
2.2.1	Konsensus ja kansankokoukset.....	10
2.3	Kansanliikkeiden toiminta 2010-luvulla.....	12
2.4	Demokratian tulevaisuus ja haasteet.....	14
2.4.1	Suora demokratia internetissä	16
3	KANSANKOKOUS JA KONSENSUS SUORAN DEMOKRATIAN KEHITTÄMISEN VÄLINEENÄ	17
3.1	Ensimmäinen työpajakokeilu.....	21
3.1.1	Ensimmäisen työpajan rakennesuunnitelma	21
3.1.2	Ensimmäisen työpajan toteutus.....	24
3.1.3	Ensimmäisen koulutuksen palaute ja kehittämis ehdotukset	28
3.2	Toinen työpajakokeilu	31
3.3	Toisen työpajan palaute	33
4	KEHITTÄMISPROSESSIN TUOTOS	34
4.1	Suoran demokratian vaikuttamisprosessi	36
4.1.1	Kohtaaminen	38
4.1.2	Vuorovaikutus.....	39
4.1.3	Konsensus	40
4.1.4	Päätöksenteko	41
4.1.5	Toiminta.....	42
4.2	Kehittämistehtävä suoran demokratian vaikuttamisprosessissa	42
5	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	44
	LÄHTEET	46
	LIITE/LIITTEET	49

1 JOHDANTO

On täysin eri asia päättää siitä, kuka tekee päätökset, kuin olla itse osallisena päätöksenteossa. Edustuksellinen demokratia sulkee kansalaisilta ovet niihin paikkoihin, joissa heidän asioistaan päätetään. Mielestäni jokaisella ihmisellä tulisi olla tasavertainen mahdollisuus osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon, suoraan demokratiaan. Suoran demokratian toteutuminen on mahdollista muun muassa kansankokous ja konsensus-menetelmien avulla, ja siksi tarkastelen kyseisiä menetelmiä tässä opinnäytetyössä.

Konsensus-menetelmä tuli tietoisuuteeni *Indignados* (Turhautuneet) liikkeen ansiosta. Indignados-liike on ruohonjuuritason kansalaisliike, joka sai alkunsa 15.5.2011 Madridin Costa Del Sol -aukiolla kansan vallatessa torin tilaksi keskustella ja tuoda esiin tyytymättömyytensä Espanjan leikkauspolitiikkaa vastaan. Espanjan taloudellisen rappion ja valtavan työttömyyden seurauksena luottamus demokratiaan ja päättäjiin kykyyn tehdä hyviä ratkaisuja oli kadoksissa, joten tyytymättömät alkoivat vaatia todellista demokratiaa. He löysivät kansankokous-menetelmän, jonka avulla he pystyivät toteuttamaan suoraa demokratiaa liikkeen sisällä. Indignados-liikkeen päätökset tehdään avoimissa kansankokouksissa, jotka toimivat horisontaalisesti ilman johtajia. Päätöksenteko perustuu konsensukseen eli yksimielisyyteen, jonka löytämisestä on tehty mahdollista erilaisten käsimerkkien avulla. Kommunikointi käsimerkeillä auttaa osallistujia hahmottamaan interaktiivisesti ryhmän kollektiivisen mielipiteen, jota muokataan niin kauan kunnes yksimielisyys saavutetaan.

Osallistuin elämäni ensimmäisiin kansankokouksiin Brysselissä järjestetyssä kansainvälisessä Agorassa 8-15.10.2011. Olin kyseisenä aikana vaihto-oppilaana Alankomaissa ja kuullessani tulevasta kansalaisaktivistien kokoontumisesta halusin mennä paikanpäälle selvittämään minkälaisesta toiminnasta oikein oli kyse. Agora Bruxelles järjestettiin, koska Euroopan Unionilla oli myös oma osuutensa Espanjan velkakriisissä. Joukko Indignados-protestoijia oli marssinut Madridista 26.07.2011 alkaen kohti Brysseliä, EU:n päämajaa. Marssi saapui perille 8.10.2011 minkä jälkeen viikon kestävä Agora järjestettiin. Agora huipentui 15.10.2011 järjestettävään globaaliin mielenilmaukseen, joka keräsi kaduille ihmisiä 82 eri maassa ja yli

tuhannessa eri kaupungissa. Kyse ei siis ollut mitenkään pienen ja merkityksettömän liikehdinnän syntymisestä. Tuona päivänä moneen kaupunkiin jäi konkreettinen telttaleiri tilaksi keskustella nykyisen järjestelmän ongelmakohdista ja siitä, millainen muutos vaikuttaisi perustellulta. Kansankokous-menetelmien käyttöönottoaminen levisi Indignados-liikkeen leirin ryhmädynamiikan komission kirjoittaman Kansankokousten ryhmädynamiikan pikaoppaan avulla ympäri maailmaa mahdollistaen horisontaalin organisoitumisen kansanliikkeiden sisällä. Tämän opinnäytetyön työstäminen ei olisi ollut mahdollista ilman tätä Kansankokousten ryhmädynamiikan pikaopasta. Suomessa käynnistyi samaan aikaan Torikokous-liike, mutta tapaamieni Torikokous-aktivistien mukaan täysin uudenlaisten toimintamenetelmien sisäistäminen koettiin haastavaksi kansankokousten aikana. Tällä saattaa olla tekemistä kulttuurierojen kanssa ja siksi päätinkin lähteä soveltamaan horisontaaleja päätöksentekomenetelmiä erityisesti Suomen ympäristöön sopiviksi.

Valitsin tämän työn kehittämistehtäväksi luoda toiminnallisen työpajan, jonka tarkoituksena on tarjota osallistujille kokemus konsensuksen saavuttamisesta ryhmäkeskustelun aikana. Työpajassa keskustellaan epäkohdista ja unelmista etsien samalla niitä teemoja ja arvoja, joista osallistujat voivat olla yksimielisiä. Jos haluamme saada ihmisryhmän hyödyntämään koko kapasiteettiaan yhteisön hyvinvoinnin parantamiseksi, on hyvä tietää mihin asioihin puuttuminen on koko ryhmälle tärkeää. Epäkohta-keskustelun lopputulokset vastaavat kysymykseen; Mitä halutaan muuttaa? Unelma-keskustelun tarkoituksena on puolestaan vastata kysymykseen; Mitä tavoitellaan? Kun konsensus näistä teemoista on saavutettu osallistujien keskuudessa on aika siirtyä pohtimaan käytännön toimintatapoja vaikuttaa esiin tulleisiin asioihin. Työpajan tavoitteena on innostaa osallistujia vaikuttamaan heille tärkeisiin asioihin ja opettaa heitä käyttämään suoraa demokratiaa tukevia toimintamenetelmiä.

Toteutin työpajat kahteen kertaan Suomen Nuoriso-Opiston nuoriso- ja vapaa-ajanopiskelijoille. Valitsin kohderyhmän sillä perusteella, että he tulevat työskentelemään valmistuttuaan monenlaisissa työympäristöissä erilaisten ryhmien parissa myös kansalaisvaikuttamisen kentällä, joten menetelmän tuntemisesta voi olla heille hyötyä tulevaisuudessa. Toisaalta valitsin kohderyhmäksi nuoret myös sillä

perusteella, että nuorilla ei ole vielä äänioikeutta meidän yhteiskunnassamme ja siitä syystä heidän mahdollisuutensa osallistua päätöksentekoon ovat vielä minimaalisemmat kuin aikuisten. Toteutin työpajan kaksi kertaa siitä syystä, että sen kehittäminen olisi mahdollista vielä ensimmäisen kerran kokemuksen ja palautteiden pohjalta.

Ihmiset eivät välttämättä tunnista mahdollisuuksiaan vaikuttaa heitä koskeviin asioihin, ellei heille tarjota työkaluja vaikuttamisen toteuttamiseen. Suoran demokratian tavoitteena on luoda kaikille tasavertaiset mahdollisuudet osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon. Suoran demokratian toteutuminen on kiinni yksilöiden ja yhteisöjen omasta halusta muuttaa toimintatapojaan kohti tasavertaisempaa ja avoimempaa politiikkaa. Tämän työn tarkoituksena on tarjota työpajaan osallistujille ja tämän työn lukijoille ajatuksia ja mahdollisia toimintamalleja siitä kuinka horisontaalia ja osallistavaa päätöksentekoa voidaan toteuttaa erilaisissa toimintaympäristöissä, joissa se koetaan tarpeelliseksi.

Työni lopputuloksena syntyi malli suoran demokratian vaikuttamisprosessista. Tämä malli on yhteenveto niistä elementeistä, joiden havaitsin toistuvat yhä uudelleen ja uudelleen suoralla demokratialla ohjautuvien kansanliikkeiden toiminnassa sekä koulutuksen rakenteessa. Teemat, jotka toistuvat aktiivisesti suoran demokratian vaikuttamisprosessissa ovat; kohtaaminen, kommunikaatio, konsensus, päätöksenteko ja toiminta. Toisaalta vaikuttamisprosessissa on yleensä myös mukana joko epäkohta johon pyritään puuttumaan tai jokin unelma, jota tavoitellaan.

Työni tilaajana toimii Kansalaisfoorumi, SkaF ry ja he ovat ilmaisseet mielenkiintonsa ottaa kansankokous ja konsensus-menetelmät käyttöön omassa toimintaympäristössään.

2 SUORAN DEMOKRATIAN MENETELMIEN TAUSTA JA TARVE

Demokratia tarkoittaa sananmukaisesti kansan valtaa, joka koostuu kreikankielisistä sanoista *demos* = kansa & *kratos* = valta. Demokratia tarkoittaa siis kansanvaltaa. Demokratiasanasto määrittää suoran demokratian seuraavasti; Se on demokraatiatyyppi, jossa kaikille varataan mahdollisuus osallistua päätöksentekoon

välittömästi. Suoran demokratian vastakohta on edustuksellinen demokratia. (Oikeusministeriö 2013a.) Tässä kappaleessa vertailen edustuksellista ja suoraa demokratiaa. Esittelen kuinka päätösvalta nykyisessä järjestelmässämme jakaantuu Suomen perspektiivissä. Rajaan tarkasteluni sellaisille sektoreille, joiden valtarakenteiden tarkasteleminen edustuksellisesta hierarkiasta on avoimesti mahdollista. Jätän siis pois kaikki spekulatiot eri yritysten kytköksistä valtarakenteisiin, koska tietoa niistä ei ole avoimesti saatavilla.

Edustuksellisessa demokratiassa valta keskittyy hierarkkisesti eri tasoille, eikä näin ollen kaikille yhteiskunnan jäsenille ole yhtäläisiä mahdollisuuksia vaikuttaa heitä koskevaan päätöksentekoon. Suoran demokratian tarkoituksena on sen sijaan mahdollistaa kaikille yksilöille yhtäläinen oikeus osallistua päätöksenteko prosessiin. Suoraa demokratiaa voidaan toteuttaa muun muassa kansankokousten muodossa, joissa päätökset tehdään konsensuksen avulla. (Indignados 2011.)

Työ on saanut vahvasti vaikutteita myös 2010-luvun aikana nousseilta Indignados- ja Occupy-kansanliikkeiltä, joiden päätökset on tehty lähtökohtaisesti suoran demokratian periaatteiden mukaisesti. Tässä työssä kehitettävät menetelmät pohjautuvat kyseisten kansanliikkeiden toimintamalleihin ja ilmiön ollessa edelleen ajankohtainen koen myös tärkeäksi avata hieman 2010-luvulla syntyneiden kansanliikkeiden toimintaa.

2.1 Edustuksellinen demokratia ja päätösvallan jakautuminen

Demokratia, jossa nykypäivänä elämme on edustuksellista demokratiaa. Tällä tarkoitetaan sitä, että itse kansalaisilla ei ole suoraa mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon, vaan he voivat osallistua päätöksentekoon äänestämällä siitä, kuka saa valtuudet päästä päättämään asioista ja edustamaan äänestäjiään. Edustuksellisessa demokratiassa kansalaiset valitsevat vapailla vaaleilla päätöksentekijät keskuudestaan ja luovuttavat näin vastuun valituille edustajille tehdä äänestäjien kannalta onnistuneita päätöksiä. (Oikeusministeriö 2013b.)

Edustuksellista demokratiaa voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta. Se jakautuu hierarkkisesti eri tasoille ja tämän takia olen päättänyt tarkastella vallan

jakautumista nykyisessä järjestelmässä myös useammasta eri perspektiivistä. Ensimmäinen näkökulma tarkastelee Suomen suhdetta globaaliin talouspolitiikkaan. Toinen näkökulma tarkastelee suomea EU:n jäsenvaltiona ja kolmas itsenäisenä kansanvaltana. Nostan talouspolitiikan Suomen ja Euroopan Unionin hallinnon rinnalle siitä syystä, että raha vaikuttaa kiistatta nykypäivänä hyvin keskeisesti päätöksentekoon niin Suomessa kuin globaalillakin tasolla. Nostan nämä eri perspektiivit vallan jakautumisesta rinnakkain siitä syystä, että on mahdollista tarkastella, kuinka paljon peruskansalainen todellisuudessa pystyy vaikuttamaan nykypolitiikan suuntaviivauksiin äänestäessään. Voimmeko edelleen puhua elävämme demokraattisessa kansanvallassa ja kuinka paljon kansalainen todellisuudessa pystyy vaikuttamaan ympäröivän maailman päätöksiin?

2.1.1 Suomi osana globaalia talouspolitiikkaa

Elämme järjestelmässä, jossa rahasta on tullut keskeisin vaihdonväline kaikilla sektoreilla. Raha ja budjettiriihet vaikuttavat keskeisesti poliittiseen päätöksentekoon yhteiskunnassamme ja siksi puhuessamme vallasta, meidän tulee myös huomioida instituutiot, jotka hallitsevat ja luovat rahaa. Suomen talousdemokratia ry. (2013) määrittää rahan seuraavasti; ”Rahajärjestelmä on mekanismi jolla vaihdon väline, ”raha”, toimitetaan kansantalouteen. Tällä hetkellä kaikki ”raha” luodaan korkoa kasvavana velkana, ”lainoina”, pankkijärjestelmässä. Rahaa ei voi syntyä, ellei joku ota velkaa (valtio, kunta, yritys tai ihminen). Vastaavasti kun velkaa maksetaan pois, rahaa pyyhitään pois pankin kirjanpidosta ja tietojärjestelmistä, jolloin se poistuu kierrosta. Rahaa luodaan siis keskuspankkien ja liikepankkien kaksinkertaisella kirjanpidolla.”

Globaalilla tasolla suurin päätösvalta raha-asioista kuuluu Maailmanpankille. Maailmanpankin hallintoneuvosto (*Board of Governors*) on pankin ylin päättävä elin ja siihen kuuluu yksi edustaja Maailmanpankin jokaiselta jäsenmaalta (yhteensä 188). Board of Governors kokoontuu normaalisti kerran vuodessa, joten suurimman osan päätöksistä tekee kokopäiväisesti toimiva johtokunta (Executive Board). Suomessa Valtiovarainministeriö on vastuussa yhteistyöstä maailmanpankin kanssa. (Valtiovarainministeriö 2013a.) Maailmanpankin johtokuntaan kuuluu 25 jäsentä ja Suomi pystyy äänestämään yhden johtokunnan jäsenen yhdessä Pohjois- ja

Baltianmaiden kanssa. Suomen eduskunta tekee päätöksensä seuraten näiden yllämainittujen instituutioiden taloudellisia linjauksia. (Suomen Pankki 2013.)

Maailmanpankin hallintoneuvosto kokoontuu kerran vuodessa varsinaiseen vuosikokoukseen. Vuosikokous pidetään yhdessä Kansainvälisen valuuttarahaston (International Money Fund) lyhennettynä IMF kanssa. Valuuttarahasto myöntää lyhyitä ja keskipitkiä luottoja lähinnä maksutaseongelmatilanteisiin. Kun IMF antaa luottoa on tyypillistä, että luoton saajan ja IMF:n kesken sovitaan talouspoliittisesta ohjelmasta jota kohdamaa on sitoutunut seuraamaan. Pyrkimyksenä on tukea kohdemaiden talouspolitiikkaa ja uudistuksia. Maailmanpankki voi myöntää lainoja joko suoraan valtioille tai valtiontakausta vastaan. (Valtiovarainministeriö 2013b.)

Euroopan keskuspankki eli EKP on yksi Maailmanpankin alaisuudessa toimivista instituutioista. EKP kokoontuu arviolta kahdesti kuukaudessa päättämään taloudellisista linjauksista. EKP:n ylin päätöksentekaelin on sen neuvosto ja sen muodostavat johtokunnan kuusi jäsentä ja euroalueeseen kuuluvien 17 maan kansallisten keskuspankkien pääjohtajat. (Euroopan keskuspankki, 2013) Suomen Pankin pääjohtajan valitsee Tasavallan presidentti joka seitsemäs vuosi. Suomen kansa valitsee Presidentin, joka kuudes vuosi äänestämällä (Suomen perustuslaki 14 §). EKP:n kokousten pöytäkirjat ovat salattuja ja kansalaisten tietoon tulee vain se, mitä Euroopan keskuspankin puheenjohtaja kertoo lehdistötilaisuudessa (Euroopan keskuspankki 2013).

Valtiokonttorin (2013a) tilastojen mukaan elokuussa 2013 Suomen ottama valtionvelan määrä oli yhteensä noin 84.5 miljardia euroa ja Suomen valtionvelka on kasvanut 22 miljardilla eurolla viimeisen kymmenen vuoden aikana. Suomen erinomaisen kolmen A:n luottoluokitus on vaarassa romahtaa vuoden 2015 jälkeen. Syynä tähän on se, että julkisen velan arvioidaan tuolloin ylittävän 60% raja Suomen bruttokansantuotteesta. Jos näin tulee tapahtumaan, luottoluokituksen lasku voi esimerkiksi lisätä velan korkomenoja ja Suomen joutumista EU:n tarkkailuun. Tällaisessa tilanteessa EU voi antaa Suomelle ohjeita ja jos ohjeita ei noudateta niistä seuraa sanktioita, kuten esimerkiksi määräys tehdä rahatalletuksia. (STT 2013.)

2.1.2 Suomi Euroopan Unionin jäsenmaana

Euroopan Unioni, lyhennettynä EU on taloudellinen ja poliittinen liitto, jossa on tällä hetkellä 28 jäsenmaata. Suomi liittyi Euroopan Unioniin vuonna 1995 kansanäänestyksen seurauksena. Lähtökohtaisesti EU oli talousyhteisö, mutta sen nimi muutettiin nykyiseen muotoonsa vuonna 1993. EU:n perustana ovat oikeusvaltion periaatteet, jolla tarkoitetaan sitä, että kaikki EU:n toiminta perustuu jäsenmaiden vapaaehtoisesti ja demokraattisesti hyväksymille perussopimuksille. (Euroopan Unioni 2013.)

EU:n päätöksenteossa käytetään yleisimmin ns. tavallista lainsäätämisyjärjestystä. Tämä tarkoittaa sitä, että Euroopan parlamentti, jonka kansa on valinnut europarlamenttivaalien yhteydessä, hyväksyy EU:n säädökset yhdessä neuvoston kanssa, joka muodostuu kaikkien EU-maiden hallitusten edustajista. Komissio laatii lakiehdotukset ja huolehtii niiden täytäntöönpanosta. (Euroopan Unioni 2013) Suomesta Euroopan Parlamenttiin valitaan 13 jäsentä. (Oikeusministeriön vaalisivut, 2013) Suomessa Euroopan Parlamentin ehdokkaaksi voi asettua joko rekisteröidyn puolueen kautta tai 2000 äänioikeutetun perustaman valitsijayhdistyksen kautta. (Suomen virallinen tilasto 2013).

"EU:n perussopimuksissa määriteltyihin tavoitteisiin pyritään erityyppisillä oikeudellisilla säädöksillä. Tällaisia säädöksiä ovat muun muassa asetukset, direktiivit, suositukset ja lausunnot. Niistä toiset ovat sitovia, toiset eivät. Joitakin säädöksiä sovelletaan kaikissa EU-maissa, toisia vain osassa maita." (Euroopan Unioni, 2013.) Euroopan Unionin perusoikeuskirja on julkaistu Nizzassa 2000-luvulla ja se sisältää 54 artiklaa. Tätä perusoikeuskirjaa sovelletaan EU:n jäsenvaltioihin siinä määrin, missä ne panevat täytäntöön EU:n oikeutta. EU pystyy siis määrittämään suuntaviivoja myös Suomen valtiolle ja hallitukselle, koska Suomi on osa Euroopan Unionia. (Euroopan Unioni 2013)

2.1.3 Suomi demokraattisena kansanvaltana

Valtiokonttorin (2012b) mukaan Suomen yhteiskunta on tasavalta, jonka ylimmät valtioelimet ovat tasavallan presidentti, hallitus ja eduskunta. Suomen valtionhallinto

perustuu kolmeen tekijään: Suomi on perustuslaillinen tasavalta, jossa valta kuuluu kansalle. Kansalaiset valitsevat keskuudestaan kansanedustajat. Lainsäädäntövaltaa käyttävä eduskunta ohjaa hallitusta, jolla on ylin toimeenpanovalta. Kansalaisten tasavertaista kohtelua turvaa valtiovallasta ja muusta hallinnosta riippumaton oikeuslaitos. Suomessa, kuten muissa pohjoismaissa, julkisen hallinnon mittavin tehtävä on huolehtia pääosin kansalaisten hyvinvointipalveluista kuten koulutuksesta, terveydenhoidosta ja sosiaalitoimesta. Suomen talousjärjestelmä perustuu markkinatalouteen. (Valtiokonttori 2012c.)

Suomen kansalaisen vaikuttamiskanavana on joko äänestää tai asettua itse ehdokkaaksi. Suomessa järjestetään eduskuntavaalit ja kunnallisvaalit joka neljäs vuosi, tasavallan presidentin vaalit joka kuudes vuosi ja Euroopan parlamentin vaalit joka viides vuosi. (Oikeusministeriön vaalisivut 2013b.) Yhteiskunta on luonut erilaisia vaikuttamiskanavia kansalaisille myös äänestämisen ohelle. Tällaisina esimerkkeinä ovat muun muassa kansalaisaloite, joka astui voimaan maaliskuussa 2012. Kansalaisaloite antaa kansalaisille mahdollisuuden saada aloitteensa eduskunnan käsiteltäväksi. Järjestelmän yleisenä tavoitteena on edistää ja tukea vapaata kansalaistoimintaa sekä siten vahvistaa kansalaisyhteiskuntaa, jossa eri väestöryhmät osallistuvat ja vaikuttavat aktiivisesti yhteiskunnan kehittämiseen. Lain säätämiseen tehtävä aloite vaatii kuitenkin 50 000 äänioikeutetun kansalaisen allekirjoituksen, eikä se vielä yksin takaa aloitteen läpimenoa. (Oikeusministeriö 2013c.)

Kansalaisten mahdollisuuksia osallistua hyvinvointia koskevaan päätöksentekoon on pyritty parantamaan myös Kaikenikäisten Suomi kansalaisfoorumilla internetissä, jota ylläpitää terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013). Oikeusministeriön Demokratia-, kieli ja perusoikeusasioiden yksikkö (2013) pitää yllä otakanta.fi nettisivustoa, joka tarjoaa kansalaisille monipuolisia työkaluja osallistua, keskustella ja vaikuttaa. Palvelu on suunnattu kansalaisten, järjestöjen ja virkamiesten kohtaamispaikaksi ja se on osa oikeusministeriön kansalaisen osallistumisympäristö-hanketta. Kanava ei suoranaisesti avaa kansalaisille ovia päätöksentekoon, mutta sen kautta omien mielipiteiden ja ajatusten ilmaiseminen on kuitenkin tehty mahdolliseksi. (Oikeusministeriö 2013d.)

2.2 Suora demokratia

Vaikka Suomea kutsutaan edelleen itsenäiseksi valtioksi on silti huomionarvoista muistaa, että Suomi on velvollinen seuraamaan monien kansainvälisten instituutioiden linjauksia joihin peruskansalainen ei pysty vaikuttamaan. Tästä syystä koen suoran demokratian kehittämisen ajankohtaiseksi haasteeksi. Toisaalta People's assemblies network-internet sivuston (2013) mukaan suoran demokratian mukaisesti toteutettavia kansankokouksia järjestetään tälläkin hetkellä aktiivisesti ympäri maailmaa.

Suora demokratia perustuu vahvasti osallistujien väliseen dialogiin. Gustavsen (1992, 3-4) on kuvannut demokraattisen dialogin periaatteet 13 kohdalla:

1. Dialogi on ajatusten vaihtoa ja osanottajien välistä vuorovaikutusta.
2. Kaikkien, joita asia koskee, on saatava osallistua keskusteluun.
3. Mahdollisuus osallistua ei yksin riitä. Kaikkien osanottajien tulee olla aktiivisia. Lisäksi jokaisen osallistujan velvollisuutena on oman näkökulman esittämisen kautta myös auttaa muita esittämään omansa.
4. Kaikki osallistujat ovat tasavertaisia.
5. Työkokemus antaa oikeutuksen esittää mielipiteitä.
6. Jokaisen osanottajan kokemuksista ainakin osa tulee nähdä legitiimeinä.
7. On välttämätöntä, että kaikki ymmärtävät, mistä on puhe.
8. Kaikki esitetyt väitteet ovat oikeutettuja.
9. Mielipiteet esitetään suullisesti.
10. Jokaisen osanottajan on hyväksyttävä, että muilla saattaa olla parempia perustelija kuin heillä itsellään.
11. Jokaisen osanottajan työrooli, auktoriteetti yms. voidaan ottaa keskustelun aiheeksi.
12. Osanottajien on siedettävä erilaisten mielipiteiden esiintymistä.
13. Dialogin tulee tuottaa jatkuvasti sopimuksia, jotka voivat johtaa käytännön toimenpiteisiin.

Gustavsenin kohdat kuvastavat hyvin myös sitä, minkä tyyppisestä vuorovaikutuksesta kansankokouksissa on kyse. Muokkaisin kuitenkin kohtaa yhdeksän, sillä havainnoimissani kansankokouksissa mielipiteiden esittäminen käsimerkkien avulla on myös mahdollista ja jopa suotavaa.

2.2.1 Konsensus ja kansankokoukset

Kansankokoukset ovat saaneet alkunsa 1976 Clamshell Allianceksi kutsuvan aktivistiryhmän toiminnassa, joka vastusti Seabrookin ydinvoimalan rakennussuunnitelmia Yhdysvalloissa. Konsensuspääöksentekoa on jo 35 vuotta kansanliikkeiden toiminnan organisoimisessa. (Blumenkranz... 2012.) Kansankokousten tarkoituksena on keskittyä käytännön kysymyksiin ideologisen diskurssin sijasta. Kansankokouksissa keskustellaan siitä, mitä kansankokoukseen osallistujat tarvitsevat ja miten he onnistuvat saavuttamaan sen. Kansankokousten päätökset perustuvat vapaaseen assosiaatioon. Jokainen ihminen on vapaa tekemään mitä haluaa. Kansankokous seuraa yhdessä luotua agenda, mutta myös avoimelle keskustelulle ja uusien aiheiden ja ideoiden esiin nostamiselle on tilaa. Kansankokousten tarkoituksena on yrittää tuottaa kollektiivista älykkyyttä ja yhteisiä linjoja sekä ajatteluun että toimintaan. Kansankokousten toimiminen ei aseta osallistujia vastustamaan toinen toisensa ehdotuksia vaan tarkoitus on päästä päätelmään, joka vastaa mahdollisimman hyvin koko ryhmän konsensusta. (Indignados 2011.)

Occupy Wall Street-liike kuvaa konsensusta luovana ajatteluprosessina. Äänestettäessä päätetään kahden vaihtoehdon välillä, mutta konsensuspääöksenteossa otetaan huomioon asian herättämä innostus, ajatukset ja huolet, ja yhdistetään niistä uusi ehdotus, joka parhaiten palvelee yhteistä näkemystä. (Occupy Wall Street 2012.) Parhaimmillaan konsensuspääöksenteko voi tarjota yhteistoimintaan perustuvan mallin yksimielisyyden saavuttamiseksi, mikä on oleellinen askel yhteistoimintaa kilpailun sijaan korostavan kulttuurin luomiseksi. Toisaalta ideaalitalanteessa konsensus ei ole pelkästään ”yksimielisyyttä”, vaan se voi olla myös ”yhtenäisyyttä” osallistujien kesken. Se on korkeampi totuus, joka syntyy erilaisten mielipiteiden huomioonottamisesta ja yhdistää ne kaikki. (Blumenkranz... 2012, 114-115). Suora konsensus toteutuu, jos tarjotulle ehdotukselle ei ilmene vastalauseita. Epäsuora konsensus saavutetaan keskustelemalla ja tuomalla esiin eri mielipiteitä ehdotetusta asiasta, joka ei ole saavuttanut suoraa hyväksyntää ryhmässä. (Indignados 2011.)

Kansankokousten kommunikaatio perustuu käsimerkkeihin, joilla jokainen pystyy ilmaisemaan mielipiteensä interaktiivisesti. Tämän vuoksi on tärkeää, että kaikilla osallistujilla on näköyhteys toisiinsa ja siksi kansankokoukset järjestetäänkin aina mahdollisuuksien mukaan ympyrämuodostelmassa. Käsimerkkien avulla koko ryhmä pystyy seuraamaan muiden suhtautumista käsiteltävään asiaan. Käsimerkeistä "Olen samaa mieltä" ja "olen eri mieltä" kuvastaa puoltavia ja vastustavia mielipiteitä. Puheenvuoroa voi pyytää viittaamalla. Kysymykset voidaan ilmaista muodostamalla kämmenen sormista "C", jos joku tietää suoran vastauksen esiin tulleeseen kysymykseen, hän voi ilmaista sen nostamalla etusormensa pystyyn. Jos jokin puheenvuoroista tuntuu venyvän hyvin pitkäksi tai menevän ohi lähtökohtaisen keskustelunaiheesta muut voivat ilmaista asian pyörittelemällä käsivarsia toistensa ympäri. Jos akuutteja teknisiä asioita ilmenee kansankokouksen järjestämisen kannalta voidaan tämä ilmaista luomalla käsivarsilla T-kirjain. Tätä merkkiä on hyödynnetty esimerkiksi niissä tilanteissa, missä virkavalta on puuttunut kansankokouksien järjestämiseen julkisilla paikoilla. Jos kansankokous muuttuu äänekkääksi eivätkä osallistajat pysty enää seuraamaan varsinaista keskustelua, he voivat ilmaista toiveensa hiljaisuudesta asettamalla sormenpänsä yhteen ja muodostaa kolmion päänsä päälle. (Sovellettu Indignados, 2013.)

KUVA 1. Konsensus käsimerkit. Soveltanut Suvi Van Gestel Occupy-leirien kansankokouksista 2013

2.3 Kansanliikkeiden toiminta 2010-luvulla

2010-luvun ensimmäiset kansanliikkeet saivat alkunsa Tunisiasta 17.12.2010 Mohammed Bouazizin polttaessa itsensä protestina Tunisian hallintoa, sosiaalista kehitystä sekä omia elinolojaan vastaan. Tästä alkoi kansannousujen aalto, joka levisi ensin Tunisian sisällä ja inspiroi kevään 2011 aikana myös muita arabimaita nousemaan vastarintaan heidän korruptoituneita hallituksiaan vastaan. Kansannousut saivat alkunsa myös Egyptissä, Algeriassa, Marokossa, Libyassa, Syyriassa, Jemenissä sekä muutamissa muissa maissa. (Suomen YK-liitto 2013.)

Arabikevään jälkeen kansanliikehdintä levisi myös Eurooppaan. Espanjan Indignados-liike, sai alkunsa *Democracia Real Ya* (Todellista Demokratiaa Nyt) ryhmän järjestäessä talouskriisejä vastustavia mielenilmauksia ympäri Espanjaa internetin välityksellä. (Blakeley 2012.) Mielenilmausten alkamishetkellä Espanjan työttömien määrä oli yksi Euroopan korkeimmista. Aikuisten kohdalla työttömiä oli 21.3% ja nuorten (16-25) työttömyysaste oli jopa 43.5%. (Dhaliwal 2012.) Minulle kerrottiin, että protestileirit pystytettiin tarpeesta luoda kansalaisille tila keskustella ja ilmaista omat mielipiteensä ja huolensa hallituksen ajamasta politiikasta. Protestileirit toivat yhteen niitä ihmisiä, jotka olivat menettäneet luottamuksena johtajien kykyyn tehdä heidän hyvinvointinsa kannalta onnistuneita päätöksiä ja kokivat tarpeelliseksi lähteä tekemään päätöksensä itse ilman johtajia ja auktoriteetteja. Siksi päätöksentekoa alettiin harrastaa horisontaalasti kansankokousten muodossa.

Occupy Wall Street lyhennettynä OWS sai virallisesti alkunsa 17.9.2011, jolloin tuhannet protestoijat valtasivat Zuccotti-puiston New Yorkissa, joista sadat protestoijat perustivat puistoon pysyvän leirin seuraavien kuukausien ajaksi. Seuraavien kuukausien aikana protestit levisivät New Yorkista yli 500 kaupunkiin ympäri Yhdysvaltoja. (Occupy Together 2011.) Occupy Wall Streetin protestit vastustivat erityisesti sosiaalista ja taloudellista eriarvoisuutta, sekä yritysten vaikutusvaltaa poliittisessa järjestelmässä. (Dhaliwal 2012). Occupy Wall Street ottaa kantaa yhteiskunnan ilmeneviin ongelmakohtiin monipuolisesti, mikä käy ilmi muun muassa New Yorkin valtaajien kirjoittamasta julistuksesta, joka hyväksyttiin 29.9.2011 järjestetyssä kansankokouksessa. (Occupy Wall Street 2011.) Yhtenä keskeisimmistä ongelmana OWS näkee valtavat luokkaerot köyhän ja rikkaimman

luokan välillä. Occupy Wall Streetin valtaajat alkoivat kutsua itseään olevansa 99%, jotka vastustivat sitä yhtä prosenttia, joka on kerännyt voitot viimeisen kymmenen vuoden talouskasvusta. (Graeber 2012, 32.)

Ympäri maailmaa nousseet kansanliikkeet kulminoituivat 15.10.2011 järjestettyyn globaaliin toimintapäivään, joka tunnetaan myös lyhenteellä 15.O, joka sai alkunsa Indignadosin kutsusta yhdistää globaalit voimat ja kokoontua kaduille ja toreille kaikkialla maailmassa. (Laurila & Varmavuori 2011, 131.) Tuona päivänä sekä Indignados-, Occupy Wall Street- sekä arabikevään –kansanliikkeet yhdistivät voimansa ja myös monessa uudessa kaupungissa kansanliikehdintää syntyi ihmisten tullessa yhteen. Tieto tulevasta mielenilmauksesta levisi internetin välityksellä ja mielenilmauksia järjestettiin lopulta 82 eri maassa ja arviolta lähemmäs tuhannessa kaupungissa. (Roos 2011.) Suomessa 15.O-protestiin osallistui yhteensä 11 eri kaupunkia ja tästä sai alkunsa myös Suomen Torikokous-liike. Espanjan ja Yhdysvaltojen liikkeiden toimintatapana oli vallata yleisiä tiloja, aukioita ja puistoja paikoiksi kohdata ja luoda yhteisöllisyyttä. Näiden asioiden toteuttaminen oli myös joidenkin Torikokous-aktivistien agendalla. Helsingissä perustettiinkin telttaleiri Kansalaistorille tilaksi toimia ja kohdata, mutta mielenosoituksen pitkittyessä haasteeksi koettiin saapuva talvi sekä se, että osa paikanpäälle tulijoista tuli ennemminkin seuraamaan tilannetta sivusta, kuin että olisi itseasiassa osallistunut suunnan määrittämiseen ja muuttamiseen. Tämä lisäsi kritiikittömyyttä kansankokousten aikana ja näkyi myös osallistujien vähentymisenä suunnittelun aikana. (Laurila & Varmavuori 2011, 132-136.) Epäilen itse, että Suomen olosuhteiden sekä kulttuurin eroavaisuudet esimerkiksi Espanjaan verrattuna on vaikuttanut vahvasti siihen, että niiden käyttöönotto ei ole sujunut yhtä mutkattomasti. Konsensus-menetelmät voivat kuitenkin olla hyödyllisiä myös Suomessa, jos niiden käyttö opitaan ja niiden toteuttamisympäristö tuntuu turvalliselta prosessiin osallistujalle.

Kaikille näille kansanliikkeille yhteisenä strategiana on toiminut julkisen tilan valtaaminen ja käyttöönotto. Dhaliwalin mukaan (2012) Henri Lefebvren tarkastelee tilan merkitystä siltä kannalta, kuinka abstraktista tilasta voidaan luoda erityinen tila vaikuttamiselle. Hän jakaa tilan käyttöönottamisen kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisenä vaiheena on tyhjän tilan muuttaminen tuottavaksi tilaksi. Tuottava tila

mahdollistaa sosiaalisten suhteiden syntymisen, joka luo kapasiteettia hegemonian vastustamiselle sekä vaihtoehtoisten sosiaalisten järjestelmien luomiselle.

Protestoijat ympäri maailmaa ovat vallanneet tilan käyttöönsä symboloidakseen kansainvälisen yhteisön rakentamisen tärkeyttä. Yrityksenä on ollut luoda pienimuotoinen yhteiskunta, jossa he halusivat elää. Yhteiskunta, joka piti huolta sen kaikista jäsenistä tarjoamalla ruokaa, suojaa ja vaatetusta. Leirit rakensivat yhteisöllisyyden tunnetta sekä tilan kohtaamiselle ja keskustelemiselle. Protestoijien mukanaan tuomat älypuhelimien mahdollistivat liikkeiden nopean mobilisaation internetin välityksellä ja näin paikalle on ollut helppo saada nopeasti suuria määriä ihmisiä ja tämä selittää myös osittain sitä miksi liike levisi niin nopeasti vuonna 2011. (Writers for the 99% 2011, 8.)

Globaalin liikehdinnän taustalla on useita eri kansanliikkeitä, mutta niitä on alettu nimittää myös useissa piireissä yleisnimellä Occupy-liike. Tulen käyttämään tätä yleisnimikettä myös tämän työn aikana puhuessani kyseisestä kansanliikehdinnästä globaalilla tasolla. Occupy-kansanliikkeen kuvaaminen yleismaailmallisesti on haastavaa sen ollessa niin monimuotoinen. Liikkeessä jokainen yksilö saa on edustaa itseään ja omia mielipiteitään ilman minkäänlaisia puoluerajoituksia. Tämä tarjoaa varmasti jokaiselle liikkeeseen osallistuneelle subjektiivisesti erilaisen kokemuksen, joka myös luo tuhansia eri näkemyksiä siitä, mistä liikkeen toiminnassa oikeastaan on kysymys. Keskeistä liikkeessä on kuitenkin se, että siihen osallistujat ovat kokeneet tarpeen lähteä korjaamaan yhteiskunnassa ilmeneviä ongelmia omatoimisesti, sensijaan että he olisivat jääneet odottamaan sitä, että joku toinen ottaa ongelmien korjaamisen vastuulleen.

2.4 Demokratian tulevaisuus ja haasteet

Kritisoin edustuksellista demokratiaa siitä, että globaalit rakenteet ovat ulkoistaneet osan päätöksenteosta sellaisille instituutioille, joiden päättäjiä kansa ei ole varsinaisesti päässyt valitsemaan. Nämä valtarakenteet uhkaavat mielestäni Suomen itsemääräämisoikeuden ja kansanvallan toteutumista. Edustuksellista demokratiaa puoltavat todennäköisesti ne, jotka eivät halua osallistua päätöksentekoon vaan toivovat jonkun toisen ottavan siitä vastuun hänen puolestaan. En myöskään väitä,

etteikö edustuksellisen demokratian rakenteet voisi olla hyödyllisiä joissain tilanteissa, mutta mielestäni vain silloin, kun valinta toimia edustuksellisen demokratian mukaisesti on tehty lähtökohtaisesti suoran demokratian mukaisesti.

Toisaalta yhtenä edustuksellisen demokratian haasteena näen sen kuinka hyvin se pystyy edesauttamaan vastuullista politiikkaa. Onko 200 kansan keskuudesta valittua ihmistä on kykenevämpiä tekemään vastuullisia päätöksiä yli viiden miljoonan ihmisen puolesta kuin nämä ihmiset itse? Kuinka voimme kuvitella että tällä kansanedustajien marginaaliryhmällä olisi kykyä ymmärtää heidän tekemiensä päätösten seuraukset koko kansakunnan hyvinvoinnin kannalta? Tämä ajatus on mielestäni älytön, mutta vielä älyttömältä tuntuu ajatus siitä, että valtiomme on sitoutunut noudattamaan sellaisten kansainvälisten instituutioiden määrittämiä suuntaviivauksia, joiden päättäjiä kansa ei ole pystynyt lähtökohtaisesti edes valitsemaan. Voimmeko olettaa esimerkiksi Maailmanpankin johtokunnan tekevän suomalaisten kannalta vastuullisia päätöksiä, Suomen ollessa itse asiassa velkasuhteessa kyseisen instituution kanssa?

Meillä on vaihtoehtoja. Voimme jatkaa luottamustamme maailmanpankin, IMF:n, EUn ja Suomen hallituksen kykyyn tehdä hyviä päätöksiä meidän puolestamme tai sitten voimme ryhtyä tekemään päätöksiä itse. Minä valitsin jälkimmäisen vaihtoehdon, sillä luotan siihen, että kansalaiset tuntevat itse parhaiten omat tarpeensa ja ovat näin ollen myös kykeneviä johdonmukaiseen päätöksentekoon. Kansankokoukset ja Konsensuspätöksenteko on vain yksi vaihtoehto kuinka tätä voidaan toteuttaa. Büchi (2006, 51) kuvasi asian seuraavasti; ”Kun kansalaisilla on enemmän poliittista päätösvaltaa, motivaatio tehdä vastuullisia päätöksiä lisääntyy ja tarve hankkia tarpeellista tietoa kasvaa. Tämä lisääntynyt vastuuntunto tulee näkyviin päätöksissä, joissa julkiset menot ja korkeammat verot (maksut, valtion velat) punnitaan.”

Tässä työssä kehitän suoraa demokratiaa ja puhun lähtökohtaisesti sen puolesta, mutta mielestäni on silti perusteltua pohtia myös siihen liittyviä tarjoamia haasteita ja ongelmakohtia. Tämän työn kontekstissa suoran demokratian menetelmät keskittyvät erityisesti kansankokouksiin, konsensukseen ja käsimerkkien käyttöön. Suoran demokratian tarkoituksena on tarjota tasavertaiset osallistumismahdollisuudet kaikille yhteisön jäsenille, mutta käsittelemäni menetelmät edellyttävät osallistujaltaan

kuitenkin jonkinsorttisia liike-, puhe-, viittomis- sekä näkökykyjä. Ihmisten ominaisuuksien ollessa hyvinkin monimuotoisia kaikille soveltuvien toimintamenetelmien löytäminen on haastavaa käytännöntasolla.

Kansankokous ja konsensus on parhaiten kasvatusten käytävässä kanssakäymisessä ja edellyttää siksi fyysistä paikallaoloa. Kaikille ihmisille liikkuminen paikasta toiseen ei ole mahdollista ja se voi tuottaa haasteita osallistumisen kannalta. Myös harvaan asutulla alueella myös välimatkat voivat olla pitkiä. Toisaalta jos kansankokouksia järjestetään aktiivisesti, nämä asiat tullaan todennäköisesti ottamaan huomioon päätettäessä käytännönjärjestelyistä kansankokousten aikana. Jos samaan kansankokoukseen osallistuu yli tuhansia ihmisiä voi kaikkien näköyhteyden järjestäminen toisiinsa nähden muodostua haastavaksi. Tämä voi hankaloittaa toisten eleiden havaitsemista ryhmän sisällä. Tällöin myös moderointi voi olla haastavampaa. Toisaalta minun on vaikea ottaa kantaa siihen miten kansankokousten järjestäminen hyvin suurille määrille ihmisiä järjestyisi parhaiten, mutta sitä varmasti pohtivat syvällisemmin he, jotka ovat sellaisen päättänyt järjestää. Jos kansankokousten järjestäminen ja keskeisimmät roolit ovat aina tiettyjen tahojen harteilla, myös tulosten manipuloituminen ja toiminnan korruptoituminen voi ilmetä riskiksi. Se voi olla hyvä muistaa, mutta ketään ei tulisi mustamaalata kuitenkaan aktiivisen toiminnan takia. Myös suoran demokratian toteuttamisessa on myös olemassa omat haasteensa ja niistä selviäminen tulee vaatimaan osallistujilta avointa keskustelua niin kauan kunnes ratkaisut ongelmakohtiin on onnistuttu löytämään. Jos kasvatusten järjestettävien kansankokousten järjestäminen joissain tilanteissa kuitenkin osoittautuu vaikeaksi järjestää on tärkeää myös pohtia, olisiko millä muilla tavoin voisimme toteuttaa suoraa demokratiaa? Suorien kansanäänestysten vaihtoehto on toki olemassa, mutta siinäkin valitut vaihtoehdot on työstetty lähtökohtaisesti edustuksellisten rakenteiden mukaisesti.

2.4.1 Suora demokratia internetissä

Yksi vaihtoehto suoran demokratian kehittämiseksi on mielestäni nykyisen teknologian hyödyntämisen horisontaalien kommunikaation kanavien synnyttämiseksi. Havaintojeni mukaan yhä useammat yhteisöt ja toimintaympäristöt käyttävät internetiä aktiivisena kommunikoinnin väylänä. Nykyinen teknologian taso

on mullistunut, jos ajattelemme aikaa kun Suomi itsenäistyi tai edes katsoessamme taaksepäin vuoteen 1995, kun Suomi liittyi Euroopan Unioniin. Elämme täysin uudella aikakaudella ja se tarjoaa myös suoralle demokratialle mahdollisuuden kehittyä. Meillä on jo olemassa toimivia sosiaalisten medioiden verkostoja, joiden käyttäminen on monelle arkipäivää. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2010 Suomessa internetin käyttäjiä oli 86% väestöstä, joista päivittäin sitä käyttivät 72%. Tämä on selvä enemmistö ja jos nämä luvut nousevat joskus tulevaisuudessa lähemmäs sataan prosenttiin, aiommeko vielä silloinkin päättää asioistamme kirjoittamalla numeron paperilappuun kerran parissa vuodessa? Tunnistautuminen internetissä on jo tehty mahdolliseksi mobiilivarmenteiden ja nettipankkitunnusten avulla joten tämänkin teknologian hyödyntäminen olisi varmasti mahdollista.

Eräänlaista suoran demokratian mukaista konseptia internettiin on valmisteltu ainakin Jyväskylän Yliopiston tietotekniikan laitoksen TRUST-hankkeessa. Terziyan, Golovianko ja Shevchenko (2013) ovat luoneet konseptin semanttisesta web-portaalista, jonka tavoitteena on lähtökohtaisesti kehittää vastavuoroisia kommunikaatiokanavia Ukrainan koulutusjärjestelmässä toimiville tahoille, nykyisen korruptoituneen koulutusjärjestelmän vastapainoksi. Tässä semanttisessa web-portaalissa käyttäjien tulisi voida helposti esittää näkemyksiään ja arvostuksiaan, tunnistaa samanhenkisiä toimijoita ja kannattaa heidän aloitteitaan (samoin kuin kyseenalaistaa virheelliseksi katsomiaan tietoja), ja rakentaa näin yhteistä näkemystä. Koska portaalin on kaavailtu toimivan itseohjautuvasti, se tulisi toimimaan suoran demokratian periaatteilla, ilman nimettyjä moderaattoreita tai muita edustuksellisia rakenteita. Tämä puolestaan edellyttää sellaisten yhteisöllisten päätöksentekomenetelmien kehittämistä, jotka eivät pohjaudu reaaliaikaiseen ja kasvokkaiseen viestintään. Konseptia ei ole päästy vielä testaamaan käytännön tasolla, joten sen toimivuuden arviointi horisontaalina kommunikaationkanavana on haastavaa. (Terziyan, Golovianko & Shevchenko 2013.)

3 KANSANKOKOUS JA KONSENSUS SUORAN DEMOKRATIAN KEHITTÄMISEN VÄLINEENÄ

Palattuani vaihdosta koin, että ympäri maailmaa nousseet kansanliikkeet olivat jääneet hyvin pienelle huomiolle, eikä niiden toimintatapoja oltu noteerattu juurikaan Suomen

kansalaistoiminnan kentällä. Olin kuitenkin itse päätnyt seuraamaan tätä tuoretta kansanliikehdintää ja oppinut sieltä paljon uudenlaisia toimintatapoja, joista kaikkein mielenkiintoisimpina pidin sen suoran demokratian mukaista luonnetta, joka toteutui kansankokousten ja konsensusta hyödyntäen. Varmavuoren ja Laurilan (2011) mukaan näiden menetelmien käyttöönottoa harjoiteltiin myös Torikokous-liikkeessä, mutta haasteelliseksi suoran demokratian menetelmien käyttöön ottamisessa koettiin menetelmien toimimisen kannalta syvän ajattelumaailman muutos sekä tottumattomuus horisontaalisuudesta. Tämä ajoi toisinaan pakkokonsensuksen hakemiseen ja horisontaalisuuden ohittamiseen, koska avoimia konflikteja pyrittiin välttelemään. (Laurila & Varmavuori, 2011.) Suuret kulttuurierot suomalaisten ja espanjalaisten välillä vaikuttivat varmasti myös menetelmien sisäistämiseen ja tämä sai myös minut pohtimaan, kuinka näitä menetelmiä voisi parhaiten soveltaa suomalaisessa kulttuurissa?

Tiedostin suoran demokratian kehittämisen haasteet siitä, että en pystyisi itse määrittämään varsinaisesti mitään sen kulkusuunnista ennakolta, sillä suorassa demokratiassa keskeistä on osallistuvan ryhmän itseohjautuvuus. Tiesin, että teeman kehittämiseen tulisi liittymään haasteita, mutta positiiviset kokemukseni kansankokouksista ja konsensuksen saavuttamisesta innostivat minua tarjoamaan vastaavia kokemuksia myös muille.

Lähdin kehittämisessä liikkeelle ajatuksesta aloittaa suoran demokratian menetelmillä toimiva ryhmä Mikkeliissä, jotta pystyisin samalla seuraamaan prosessin kehittymistä, toimintaa ja merkitystä osallistujille pidemmällä aikavälillä. Pidin yhden kokeilukerran kansankokouksen järjestämisestä Mikkeliissä keväällä 2013, mutta koin toiminnan jatkamisen haastavaksi, sillä asemani muita osallistujia kohtaan ei tuntunut tasavertaiselta minun ollessa ainoa, joka tunsi menetelmät entuudestaan. Koin, että mielipiteeni ja toiveeni vaikuttivat kokeilukerran aikana paljon ryhmän lopputuloksiin ja toiminnan arvioiminen objektiivisesti muodostui haastavaksi. Tämä pisti minut pohtimaan, kuinka voisin kehittää suoraa demokratiaa tasavertaisemmista ja objektiivisemmista lähtökohdista. Tulin lopulta siihen tulokseen, että paras tapa luoda tasavertaiset lähtökohdat kansankokous ja konsensus-menetelmien käyttämiselle, olisi tuoda ne ensin laajemmin ihmisten tietoisuuteen. Jos menetelmät opitaan tuntemaan, myös niiden soveltaminen omatoimisesti mahdollistuu. Tämän oivallettuaani asetin

tiedon lisäämisen aiheesta työni välitavoitteeksi ja päädyin kehittelemään oppimisympäristöä. Kehittämisen tuloksena syntyi kansankokous ja konsensus työpaja, jonka tavoitteena oli tutustuttaa osallistujat suoraan demokratiaan ja tarjoamalla heille kokemuksia konsensuksen löytämisestä, kansankokousten käytänteistä ja käsimerkkien käytöstä. Menetelmien opettaminen tuntui perustellulta myös siitä syystä, että voisin tarjota osallistujille tarvittavat välineet lähteä toteuttamaan suoraa demokratiaa omatoimisesti juuri niissä toimintaympäristöissä, joissa niiden hyödyntäminen nähtäisiin perustelluksi. Työpajan valitsemista toimintamenetelmäksi tuki myös ajatus siitä, että suomalaisten voisi olla helpompi opetella käyttämään kyseisiä menetelmiä avoimessa ilmapiirissä, missä paineita varsinaisesta päätöksenteosta ei olisi ja toiminta keskittyisi erityisesti kokemukseen konsensuksen saavuttamisesta.

Toteutin työpajakokeilun kaksi kertaa Suomen Nuoriso-Opiston nuoriso ja vapaa-ajanohjaaja opiskelijoiden nuorisopolitiikan oppitunneilla. Valitsin heidät kohderyhmäksi siitä syystä, että kyseiset menetelmät voisivat olla opiskelijoille hyödyllisiä heidän toimiessaan erilaisten ihmisryhmien kanssa tulevilla työkentällään. Toinen peruste kohderyhmän valinnalle oli se, että kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelman opiskelijana olen tullut vakuuttuneeksi siitä, että nuorille tulisi tarjota parempia mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua heitä koskettaviin asioihin. Osallistamisen mahdollistamisen tueksi törmäsin radikaaliin kasvatukseen, joka tuki valitsemiani menetelmiä.

Suorannan (2005) mukaan radikaalin kasvatuksen tavoitteena on syventää kasvatukseen osallistuvien itsetuntemusta ja yhteiskunnallista tietoisuutta sekä työskennellä oikeudenmukaisemman yhteiskunnan puolesta. Radikaali kasvatusta pyrkii lisäämään ihmisen kykyä toimia yhteiskunnallisesti ja poliittisesti sekä ajatella kriittisesti. Toisaalta radikaali kasvattaminen korostaa rakkautta ja välittämistä siinä määrin että radikaalin kasvattajan tulee painottaa yhdenvertaisuutta, yhteistoimintaa ja kaikkien turvallisuutta. Kasvattajalta vaaditaan avoimuutta todellisuuden monimuotoisuutta kohtaan, joka saattaa tosin kehittää kriittisyyttä vallanpitäjiä kohtaan. Keskeisenä radikaalissa kasvatuksessa toimii kuitenkin ajatus vaihtoehtoista ja muutoksen mahdollisuuksista, joka edellyttää ensin tietoiseksi tulemistä niistä

asioista, jotka liikuttavat ihmisiä ja sen jälkeen uusien toimintamahdollisuuksien luomista. (Suoranta, 2005. 15-17.)

Työpajan lopullisena ideana oli ja etsiä toimintatapoja, joilla pystymme vaikuttamaan elinympäristömme hyvinvointiin käytännön tasolla. Minun roolini oli pyrkiä toimimaan objektiivisena moderaattorina ja keskustelun ohjaajana. Tehtäväni on myös tukea ryhmää muodostamaan mielipiteitä, joista he kaikki voivat olla samaa mieltä.

Ensimmäisen työpajan toteutuskerta toimi prototyyppinä, jonka reflektoinnin tuotoksena pystyin vielä viilaamaan toimintamenetelmiä ja työpajan rakennetta seuraavaa toteutuskertaa varten. Työpajan toistamisen tarkoituksena oli antaa minulle laajempi kuva siitä, minkälaiset toimintatavat ovat kaikkein mielekkäimpiä kansankokouksen ja konsensuksen käsittelyyn. Dokumentoin ensimmäisen työpajan, jotta sen analysointi myöhemmin olisi mahdollista, mutta toisen toteutuskerran dokumentoiminen ei ollut mahdollista laitteiden puuttumisen johdosta. Kehittämisen taustalla on toive siitä, että tämän mallin avulla suorasta demokratiasta kiinnostuneiden yhteisöjen ja ryhmien on helpompi lähteä toteuttamaan menetelmiä myös omatoimisesti. Suora demokratia perustuu yksilöiden aktiivisuuteen sekä vapaaehtoiseen haluunsa toimia tasavertaisesti yhteisön kaikkien osapuolten hyvinvoinnin parantamiseksi.

Loin koulutukseni pohjan yhdistellen radikaalin kasvatuksen teorian tarjoamia toimintamalleja Indignados-liikkeen kirjoittamaan kansankokouksen ryhmädynamiikan pikaoppaaseen sekä hyödyntäen laajasti oppimaani kansalaistoiminnan ja nuorisotyön opinnoistani. Pyrkimyksenäni oli luoda mahdollisimman tasavertainen ja avoin tila oppimiselle ja keskustelulle. Yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi koulutukselle asetin sen, että osallistujat onnistuvat saavuttamaan konsensuksen, jostakin heille tärkeästä asiasta.

Rakensin ensimmäisen oppitunnin muutamien keskeisten elementtien ympärille, jotka olivat; Kohtaaminen, kommunikaatio, konsensus, kansankokous ja suora demokratia. Ajatuksena siis se että ihmisten kohtaaminen johtaa kommunikaation syntymiseen. Kommunikaation avulla voidaan saavuttaa konsensus. Kansankokoukset rakentuvat konsensuksesta ja mahdollistavat suoran demokratian toteutumiseen. Ensimmäisessä

työpajassa etenimme pienin askelin kohti suurempia teemoja, mutta toinen työpaja toteutettiin päinvastaisesti siirtyen heti suoraan kiinni itse aiheeseen.

3.1 Ensimmäinen työpajakokeilu

Ensimmäinen työpaja järjestettiin 21.8.2011 Suomen Nuoris-Opiston toisen vuosikurssin opiskelijoille nuorisopolitiikan oppitunnilla. Toteutus kesti noin kaksi tuntia ja 20 minuuttia sisältäen tauon. Työpajaan osallistui 23 henkilöä.

3.1.1 Ensimmäisen työpajan rakennesuunnitelma

Työpajan avaus:

Esittelen itseni ja annan alustuksen tulevasta koulutuksesta. Käsitteet konsensus ja kansankokous käydään kevyesti läpi ja kerron omista kokemuksistani kansalaistoiminnan kentällä ja minkä takia näin erityisen tärkeäksi lähteä kehittämään suoraa demokratiaa valitsemieni toimintamenetelmien välityksellä.

Tutustuminen:

Osallistujien toisiinsa tutustuminen järjestetään käsimerkkejä hyödyntäen. Tutustumisleikissä heitetään palloa ja sen kiinni saanut kertoo nimensä ja jatkaa lausetta "Minä tykkään..." jollakin asialla josta hän pitää ja kaikki jotka pitävät samasta asiasta nostavat kätensä pystyyn "olen samaa mieltä"- käsimerkin mukaisesti. (Käsimerkkien kuvat löytyvät liitteistä) Tämän jälkeen esittelynsä suorittanut voi heittää pallon, jollekin joka on hänen kanssaan samaa mieltä ja hän toimii samoin.

Tämän tutustumisleikin tarkoituksena on totuttaa osallistujia käyttämään aktiivisesti käsimerkkejä, koska niiden käyttäminen tulee olemaan keskiössä koko työpajan toteutuksen aikana. Tämän lämmittelyosuuden tarkoituksena on myös antaa jokaiselle mahdollisuus sanoa jotain positiivista ääneen ja laskea samalla kynnystä osallistua ryhmän keskusteluun myöhemmin.

Ensimmäinen pienryhmä keskustelu; yhteiset epäkohdat

Ryhmä jaetaan 4-5 hengen ryhmiin ja jokaiselle ryhmälle annetaan papereita ja kyniä. Ryhmien tehtävänä on keskustella kaikenlaisista epäkohdista, jotka kaihertavat heidän

mieltään. Ryhmä voi hyödyntää "olen samaa mieltä"-merkkiä, sillä tarkoituksena on kirjata ylös kaikki ne epäkohdat, jotka ovat ryhmässä kaikille yhteisiä.

Kun keskustelu on tuottanut tuloksia, pienryhmän tehtävänä on valita kolme heille kaikista tärkeintä epäkohtaa, jotka he haluavat nostaa keskusteltavaksi koko ryhmän kanssa.

Pienryhmäkeskustelu on valittu menetelmäksi, jotta kaikki pääsisivät osallistumaan keskusteluun ja ideointivaiheeseen aktiivisesti. Pienryhmäkeskustelun avulla seulotaan myös pois sellaisia teemoja ryhmäkeskustelusta, joista yhteisten mielipiteiden löytäminen on vaikeaa jo pienessä ryhmässä. Rajallisen ajan vuoksi seuraavaan vaiheeseen viedään vain kolme kaikkein tärkeintä teemaa, jotta kaikki ehdittäisiin käydä kunnolla läpi. Epäkohtien keskustelun tarkoituksena on kartoittaa niitä teemoja, joihin haluttaisiin vaikuttaa ja mihin kaivataan muutosta.

Konsensus koe

Pienryhmät asettuvat yhdessä ympyrään, jotta jokaisen näköyhteys muihin olisi turvattu. Jokainen ryhmä kertoo vuorollaan, mihin epäkohtiin he haluaisivat puuttua. Jokainen voi ilmaista mielipiteensä niin käsimerkein kuin tarkentavin kysymyksin tai kommentein. Eniten kannatusta saaneet ehdotukset kirjataan ylös. Tässä vaiheessa minun roolini on moderoida keskustelua ja kysyä yksimieliseltä vaikuttavista ajatuksista, olivatko kaikki samaa mieltä tai vastustaako kukaan ilmitulleeseen asian ylöskirjaamista konsensukseksi?

Epäkohta-paperit, joihin konsensuksen saavuttaneet epäkohdat on kirjattu sijoitetaan tilassa avoimen seinän vasempaan reunaan, myöhempää käyttöä varten.

Pienryhmä-keskustelu; Unelmat

Kun konsensus yhteisistä epäkohdista on saavutettu siirrytään pohtimaan unelmia. Palataan takaisin pienryhmiin. Tehtävänä on keskustella omista unelmista tässä maailmassa ja pyrkiä löytämään koko pienryhmälle yhteisiä unelmia. Minkälainen olisi oikeudenmukainen, turvallinen ja hyvä maailma elää meille kaikille? Unelmakeskustelun tarkoituksena on kartoittaa niitä asioita, joita kaikki osallistujat olisivat valmiita havittelemaan ja mitä vaikuttavalla toiminnalla voitaisi pyrkiä

tavoittelemaan. Osallistujien tehtävänä on kirjoittaa ylös ne unelmat, jotka ovat yhteisiä koko pienryhmälle. Tämän prosessin jälkeen ryhmä valitsee jälleen kolme heidän suurinta unelmaansa konsensus-kokeeseen koko ryhmän käsiteltäväksi.

Toinen konsensus-koe

Ryhmien tuotokset käydään läpi samoin kuin edellisessä konsensus-kokeessa, mutta nyt konsensusta etsitään ryhmän yhteisistä unelmista. Kun yhteiset unelmat on löydetty ne kirjataan ylös ja ne asetetaan samalle seinustalle epäkohtien kanssa.

Unelmat löytyvät toisesta ääripäästä ja epäkohdat toisesta. Näin pystytään havainnollistamaan millaisesta tilanteesta ollaan tulossa ja mitä osallistujat haluaisivat saavuttaa. Tämän perusteella annan jokaiselle osallistujalle mahdollisuuden poimia yhden teeman joko yksin tai ryhmässä, mihin hän alkaa pohtia käytännön vaikuttamistapoja.

Toiminnallinen osuus

Kun osallistujien yhdessä määrittämät haasteet ja unelmat ovat tiedossa voidaan lähteä pohtimaan käytännön toimia. Mitä me voisimme tehdä, jotta maailma jossa elämme muuttuisi muistuttamaan enemmän unelmiamme ja nykyiset epäkohdat olisivat historiaa?

Osallistujan poimittua yhden häntä erityisesti kiinnostavan teeman, hän voi valmistautua vastaamaan kysymyksiin; Mitä asiaa hän haluaisi muuttaa/Mitä hän tavoittelee? Miksi hän ehdottaa juuri kyseistä toimintamuotoa ja Miten sen toteuttaminen onnistuu? Yhteenvetona: Mitä? Miksi? Miten?

Tämän osuuden tarkoituksena on, että jokainen syventyy paremmin johonkin yksittäiseen ongelmaan ja miettii mitä asialle voi tehdä käytännön tasolla. Tässä osuudessa mietitään erilaisia vaikuttamiskanavia ja menetelmiä.

Kansankokous

Kansankokous-menetelmän avaaminen ja sen toteuttaminen vaihe vaiheelta. Tässä osuudessa hyödynnän Opasta kansankokouksien suuntaa-antavasta rakenteesta sekä roolien kuvauksista. Tämä dokumentti löytyy työn liitteistä ja olen suomentanut sen

tiivistetysti versioksi Indignados-liikkeen kansankokouksien ryhmädynamiikan oppaan englanninkielisestä versiosta. Aikaisemmin mietityt toiminnalliset ideat esitellään muille osanottajille kansankokouksen muodossa.

Lopetus

Kun kansankokous on saatu päätökseen, teen lyhyen yhteenvedon päivän tapahtumista. Pyydän osallistujia kirjoittamaan palautetta oppitunnista, jotta toiminnan analysoiminen olisi helpompaa.

Palautteessa pyydän vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

*Mitä ajatuksia osallistuminen kansankokoukseen sinussa herätti?

*Miltä konsensuksen saavuttaminen tuntui?

*Vapaa sana / palaute:

Palautteen keräämisen jälkeen tehdään vielä yhteenveto tai fiiliskierros osallistujien kanssa, jos aika riittää. Palaute kerätään toiminnan analysoimista ja kehittämistä varten. Kerään palautteen anonyymisti, jotta osallistujien olisi helpompi antaa myös kriittistä ja kehittävää palautetta. Kysymyksillä pyrin antamaan suuntaviivaa niistä teemoista, joista haluaisin erityisesti kuulla osallistujien mielipiteitä toiminnan syvempää analyysiä varten.

Työpajaan tulen tarvitsemaan materiaaliksi kyniä, papereita, teippiä ja tulostetut versiot käytössä olevista käsimerkeistä. Valmistelin työpajan oheismateriaaliksi käsimerkkien kuvat ja oppaan kansankokousten järjestämiseen (Liite 1). Ennen koulutuksen alkua tarkoitus on järjestellä tila niin, että pystymme istumaan ympyrämuodostelmassa. Käsimerkkien käytön kannalta on olennaista, että jokainen osallistuja näkee toisensa.

3.1.2 Ensimmäisen työpajan toteutus

Ensimmäisen käytännön toteutus oli jännittävä kokemus, eikä minulla ollut aavistustakaan siitä, kuinka suunnittelemani menetelmä tulisi toimimaan. Olin rakentanut työpajan toiminnan osittain omien ennakko-odotuksieni mukaan ja kun

huomasin, ettei kaikki mennytkään niin kuin oletin, hermostuin ja päästin toiminnan karkaamaan lievästi hallinnastani.

Ennen oppitunnin alkua olin järjestellyt tuolit valmiiksi ympyrään ja asetellut tarvittavat materiaalit järjestykseen. Minulla oli muistilappu niistä asioista, joista haluaisin kertoa aluksi orientoidakseni osallistujat sisälle teemaan. Oppilaat saapuivat vähän myöhässä luokkaan tilanvaihdoksen vuoksi. Aikataulusta myöhästyminen heti alkuun ja iltapäivän levottomuus nosti paineitani aikataulussa pysymisen suhteen ja alustukseni aiheeseen jäi suunniteltua lyhyemmäksi ja oikeiden sanojen löytäminen osoittautui myös haastavammaksi kuin osasin odottaa. Siksi siirryin alustuksesta nopeasti tutustumisleikkiin, joka osoittautui erittäin positiiviseksi harjoitukseksi. Käsimerkit otettiin hyvin haltuun ja tilanne rentoutui kun kaikki pääsivät sanomaan ääneen joitain mukavia asioita.

Seuraavana vaiheena kehotin osallistujia jakautumaan pienryhmiin epäkohtakeskustelua varten. Annoin ohjeistuksen ja pyysin heitä kirjoittamaan ryhmän yhteiset mielipiteet paperille myöhempää tarkastelua varten. Tämän jälkeen kiertelin luokassa ja osallistuin keskusteluun vaihtelevasti kyselemällä tarkentavia kysymyksiä. Tässä vaiheessa kuitenkin huomasin, että olin antanut tehtävänannon suhteellisen suurpiirteisesti ja se, että pienryhmät muodostuivat lähinnä kaveriporukoista, ei tukenut sitä, että teemaa oltaisiin tarkasteltu kovin vakavasti. Syynä siihen, miksi annoin heidän muodostaa itse omat ryhmänsä, toimi oma vieroksumiseni asettua auktoriteetin asemaan ja päättää asioista heidän puolestaan.

Kun kaikki ryhmät olivat saaneet kirjattua ylös joitakin teemoja siirryimme konsensus-kokeeseen selvittämään, mitkä kaikki asiat olivat koko ryhmälle yhteisiä epäkohtia. Tämä vaihe meni yllättävän nopeasti pienryhmien lukiessa ääneen listana ne teemat, jotka heidän keskustelussaan nousi esiin. Minä olisin voinut puuttua teemoihin tiukemmin ja herättää lisää keskustelua eri aiheiden tiimoilta, mutta annoin asioiden edetä niiden omalla painollaan.

Yksimielisyyden löytäminen oli jopa hämmentävän helppoa, mutta teemat olisi pitänyt kirjata selkeästi ylös, jotta kokonaiskuva yhteisistä ajatuksista olisi tullut heti näkyviin. Sen sijaan jätin tämän tehtävän jokaisen pienryhmän hoidettavaksi. Tämä ei

johtanut kovin selkeisiin lopputuloksiin. Tässä vaiheessa olisi ollut järkevämpää käyttää kirjuria, koska suuri määrä paperilappuja ja erilaisia merkintätapoja aiheutti loppupeleissä hämmennystä siitä, mitkä asiat olivat todellisuudessa saavuttaneet konsensuksen.

Kaikkien eleet eivät näkyneet kunnolla videolla, joten en pysty täysin varmasti sanomaan, mistä teemoista konsensus todella saavutettiin. Epäkohdista ja ikävistä asioista nousi esiin ainakin seuraavia teemoja; pedofiilit, huonosti käyttäytyvät nuoret, kaksinaamaisuus, pettäminen, eriarvoisuus, stressi, saasteet, sodat, paskovat linnut, puhelinmyyjät, aamuhätykset, Päivi Räsänen, koulun rehtori, poliisit, suvaitsemattomuus, narsismi, uskonnon tuputus, homovastaisuus, aikaansaamattomuus ja itkevät lapset. Joistain kommenteista oli vaikea saada selvää nauhalta, joten lista ei kuvaa täydellisesti kaikkia esiin tulleita mielipiteitä.

Ensimmäisen konsensus-kokeen jälkeen siirryimme takaisin pienryhmäkeskusteluun, puhumaan unelmista. Tämä osoittautui huomattavasti haastavammaksi tehtäväksi, sillä jokaisen unelmat tuntuivat olevan huomattavasti yksilöllisempiä epäkohtiin verrattuna. Joku halusi tulla laulajaksi ja toinen halusi oman kodin ja perheen. Universaalien unelmien löytäminen oli vaikeaa ja varmasti myös kokemuksena jossain määrin uutta. Pienryhmistä kumpusi esiin seuraavat teemat, joista tosin kaikista ei saavutettu konsensusta; valmistuminen, ihmisten auttaminen, perhe, matkustelu ympäri maailmaa, onnellisuus, terveys, vapaus, lottovoitto, osaava hallitus, hyvä työ, stressitön elämä, läheisten hyvinvointi, rauha, oma koti, rakkaus, lahjakkuus, shoppailu ja lohkeamattomat kynnet.

Seuraavaksi laitoimme kaikki muistiinpanopaperit sekä epäkohdista ja unelmista seinille ja kehotin osallistujia käymään niitä läpi ja valitsemaan yhden heitä kiinnostavan teeman. Koska teemat, joista konsensus löydettiin, jäivät jokaisen pienryhmän merkittäväksi, lopputuloksia oli hieman vaikea hahmottaa. En edes itse ole enää varma valittiinko tähän vaiheeseen nimenomaan yksimielisesti saavutettuja asioita vai muuten teemoja, jotka sattuiivat kiinnostamaan osallistujia. Kun toimintatapoja oli ideoitu, suunnitelman seuraavana osiona oli siirtyä kansankokoukseen, jossa käsitellyt asiat oltaisiin purettu. Kansankokoukseen perehdyttäminen vasta koulutuksen viime metreillä tuntui ristiriitaiselta, varsinkin

huomattuani, että keskustellut teemat olivat liikkuneet aivan erilaisissa ulottuvuuksissa, mitä olin olettanut. Yritin lähteä avaamaan kansankokouksen eri rooleja ja rakennetta, mutten lopulta enää itsekään tiennyt, kuinka tämä vaihe tulisi toteuttaa käytännössä. Aikaakin oli kulunut jo sen verran, että lopulta hyppäsin kokouksen ylitse ja siirryimme käsittelemään ideoituja toimintatapoja unelmien saavuttamiseksi tai epäkohtiin puuttumiseksi.

Teemat ja toimintatavat joita pienryhmät olivat ideoineet käytännön osuuden aikana:

*Kodin ostaminen – tavoitteen saavuttaminen riippuvainen elämäntilanteesta ja vaatii oikean paikan löytämisen.

*Rakkaus - Toteutettavissa auttamalla muita ja olemalla hyvä ystäville, kavereille, mummoille ja kaikille muille sekä hyväksymällä erilaisuus.

*Terveys – Voi olla psyykkistä, fyysistä ja kognitiivista. Sitä voidaan pitää yllä ihmissuhteilla, terveellisellä ruoalla ja säännöllisellä liikunnalla

*Vapaus - ei kuulunut nauhalta.

*Onnellisuus – Voi saavuttaa kuuntelemalla sydäntä ja tavoittelemalla unelmia sekä harrastuksien, ystävien tai kumppanin kautta. Oma koti unelma paikassa mahdollistaa myös onnellisuuden.

*Stressin poistaminen – Toimintatapana selvittää ensin mistä se tulee.

*Ulkomaan matka –Edellytyksenä passi, viisumi ja rokotteet. Mahdollistajana kouluttautuminen, jonka kautta voi saada työn ja kustantaa matkan. Mahdollistajana matkalle voi toimia myös lottovoitto, työ ulkomailla tai vaihtovuosi. Toteutuminen vaatii myös matkakohteen päättämisen ja pohdinnan siitä, mitä matkalla halutaan tehdä. Täytyy myös päättää millä matkustetaan ja lähdetäänkö matkaan yksin vai yhdessä. Ulkomaan matkaa perusteltiin uusilla kokemuksilla, kielitaidon kehittämisellä, seikkailuhalulla.

Kun käytännön osuus saatiin käytyä läpi, siirryin palautteen keräämiseen. Koska toteuttaminen ei alkujaankaan sujunut täysin suunnitelmieni mukaan ja kansankokouksen osuus jäi hyvin hataraksi päädyin lopulta keräämään vapaamuotoisen palautteen. Palautteen keräämisen jälkeen myös aikaraja tuli vastaan, joten suljin koulutuksen ja päästin opiskelijat vapaalle.

3.1.3 Ensimmäisen koulutuksen palaute ja kehittämisehdotukset

Ryhmän palautteiden perusteella työpaja koettiin mielenkiintoiseksi ja hauskaksi vaihteluksi arkeen. Se herätti uusia ajatuksia ja muiden mielipiteiden kuuleminen oli mielenkiintoista ja yhdessä asioiden pohtiminen kivaa. Aihe oli uusi ja kokonaisuudessaan mukava kokemus. Mutta samaan aikaan kansankokousmenetelmä ei auennut kunnolla ja joku pohti mitä hyötyä tästä loppupeleissä oli. Lisää ryhmäkeskustelua kaikkien kanssa kaivattiin myös lisää.

Vaikuttamismenetelmiä ei syntynyt, koska epäkohdat olivat pintapuolisia ja kaikki valitsivat lähinnä vaihtoehdon, mitä tulee tehdä unelmien saavuttamiseksi. Tältä kulkusuunnalta olisi voitu ehkä välttyä, jos olisin ilmaissut tehtävänannon selkeämmin ja orientoinut opiskelijat perusteellisemmin aiheeseen. Omasta mielestäni oppitunti sujui suurpiirteisesti hyvin, mutta siinä oli vielä kehitettävää. Ymmärsin, että keskeinen teema oli konsensuksen löytäminen, ja sen takia ryhmäkeskustelu on lähtökohtaisesti pienryhmäkeskustelua tärkeämpää. Myös kysymykseen "Mitä tästä hyödyn?" vastaaminen on tärkeää, ja tämän takia suunnittelin perusteellisemman alustuksen aiheeseen seuraavaa kertaa varten. Paremmalla alustuksella halusin myös varmistaa, että konsepti, jossa menetelmiä on käytetty olisi selkeämpi hahmottaa. Kysymyksieni mukaan ryhmä ei ollut kuullut Indignados- ja Occupy-liikkeistä aikaisemmin, joten ymmärsin, että orientoituminen teemaan tulisi hoitaa paremmin. Hyvän orientoitumisen kautta voisin ohjata osallistujat myös paremmin pohtimaan todellisia ongelmakohtia yhteiskunnassamme.

Oma ohjaamiseni oli aika levotonta ja se vaikutti varmasti myös osallistujien levottomaan tilaan. Epäilen oman levottomuuteni syntyneen ristiriitaisuuden tunteesta, joka heräsi ymmärtäessäni toimivani työpajan ohjaajana sekä samanaikaisesti yrityksestäni kehittää ja toteuttaa toimintamenetelmiä, jotka lähtökohtaisesti ja idealistisesti toimivat ilman auktoriteetteja ja ohjaajia. Oman mielen rauhoittamisella toiminnan aikana olisi varmasti ollut myös positiivisia vaikutuksia myös ryhmän keskittymiskykyyn ja siksi huomasin, että tässä asiassa olisi vielä kehitettävää. Pidän ensimmäisen koulutuksen myös mielestäni turhan itsekeskeisestä näkökulmasta, pelätessäni epäonnistumista osittain tämän opinnäytetyön kirjoittamisen kannalta. Juuri tämä stressaantunut ajattelutapa ohjasi minut myös sivuraiteille toiminnan

ohjaamisesta. Toimintaa analysoidessani ymmärsin, että roolini tulisi olla ennemminkin tiedon ja menetelmien välittäjänä ja tärkeintä on se, että työpaja on mahdollisimman rikastuttava, informatiivinen ja antoisa kokemus siihen osallistuvien ihmisten kannalta. Ymmärsin myös, kuinka tärkeää työpajan aikana olisi korostaa, että toiminnan tavoitteita ja toisaalta osallistujien vapaaehtoisuutta toimia ja tuoda esiin juuri heitä liikuttavia asioita. Minun tulisi myös muistaa, että välillisen tavoitteen saavuttaminen, eli tiedon lisääminen menetelmistä tulee myös edellyttämään sitä, että uskallan asettaa itseni tietynlaiseen kouluttajan rooliin. Myös voimakkaammin roolin ottaminen toiminnan ohjaamisessa saattaa olla perusteltua niissä tilanteissa, missä sitä pedagogisesta näkökulmasta tarvitaan. Esimerkiksi satunnaisiin pienryhmiin jakautumisen aikana, jotta ryhmän sisällä tapahtuisi uusiakin kohtaamisia.

Työpajan jälkeen koin, että oli ollut hölmöä jättää kansankokouksen käsitteleminen viimeiseksi vaiheeksi, kun koko toiminta itsessään mukaili kansankokousta. Kaikki kansankokouksessa käytettävät roolit eivät myöskään tuntuneet tarpeellisilta lähtökohtaisesta ja siksi minun oli vaikea perustella kuinka esimerkiksi kenttäaika-tiimin olisi pitänyt osallistua toimintaan.

Olin luonut koulutuksen rakenteesta liian monimutkaisen ja sen eri osuuksien toimivuus oli turhan sidoksissa aikaisempien osuuksien toimivuuden kannalta. Siksi koin myös tarpeelliseksi luopua hyvin yksityiskohtaisesta toimintasuunnitelmasta ja keskittyä avoimen ilmapiirin luomiseen. Päätin panostaa erityisesti alustusluentoon, jonka avulla osallistujat pystyisivät ymmärtämään ajatuksen kansankokouksien sekä konsensuksen hyödyntämisestä kansalaisvaikuttamisen kentällä. Valmistelin alustuksen, jossa vastasin seuraaviin kysymyksiin; Mitä ovat Occupy- ja Indignados-liikkeet? Kuinka ne saivat alkunsa? Mikä johti ihmiset järjestämään avoimia kansankokouksia ja ottamaan käsimerkit käyttöönsä? Mikä on kansankokous ja kuinka konsensus-päätöksenteko toimii? Miten minä tutustuin näihin kansanliikkeisiin ja menetelmiin? Alustusluennon jälkeen kerron avoimesti tulevista toiminnallisista vaiheista ja perustelen, minkä takia käsiteltävistä menetelmistä voi olla hyötyä erityisesti nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaajien ammatissa. Kerron myös avoimesti työpajan tavoitteesta pyrkiä tarjoamaan osallistujille avoin tila keskustella, ideoida ja vaihtaa mielipiteitä heille tärkeistä asioista. Päätin kuitenkin pitää rungon siinä mielessä samana, että keskustelua yhteiskunnallisista epäkohdista, unelmista sekä

vaikuttamismenetelmistä tultaisiin käymään yhdessä läpi tavoitellen siinä sivussa konsensusta, joistain esiin nousseista teemoista.

Yhdessä palautteessa mainittiin, että olisi ollut mukavaa, jos koko ryhmäkeskusteluille olisi ollut enemmän aikaa. Otin tämän huomioon uutta rakennetta luodessani ja päätin, että seuraavalla kerralla tulisimme aloittamaan keskustelun koko ryhmän kanssa, jotta konsensuksen kartoittamiseen päästäisi heti kiinni. Vasta tämän jälkeen tulisimme siirtymään pienryhmäkeskusteluihin, vain jos se vaikuttaisi tarpeenmukaiselta.

Ensimmäisen kokeilukerran jälkeen en halunnut myöskään toistaa sekavuutta lappujen ja merkintöjen kanssa, joten päätin ottaa käyttöön kirjurin kaikkien ryhmäkeskustelujen ajaksi kirjoittamaan ylös ne teemat, joista konsensus saavutettiin. Kirjurin avulla keskustelu ei pääsisi myöskään vain sivuamaan aiheita, vaan niitä pitäisi todella pohtia siltä kannalta onko kyseisestä teemasta mahdollisuutta löytää yksimielisyyttä.

Palautteen yhteydessä sain myös ehdotuksen siitä, että olisin valinnut jonkun valmiin aiheen kansankokoukseen keskusteluksi ja väittelynaiheeksi. Tämän avulla olisin voinut ehkäistä keskustelun tyrehtymisen kansankokoukseen siirtyessä. Seuraavaa työpajaa varten kävin läpi syvällisemmin riskit ja kuinka voisin reagoida niihin, jotta vastaavia jäätymiä ei tulisi tapahtumaan. Havaitsin videolta myöhemmin myös sen, etten ollut aina huomannut antaa puheenvuoroa niille yksilöille, jotka ilmaisivat eriävän mielipiteen käsimerkeillään konsensusta etsittäessä. Tämä olisi ollut erittäin tärkeää rikkaamman keskustelun synnyttämiseksi. Ryhmät lukivat päätelmänsä aika nopeasti läpi, enkä osannut kunnolla pysäyttää ryhmää keskustelemaan niistä aiheista syvällisemmin, joista eroaviakin mielipiteitä nousi esiin. Tähän huomion kiinnittäminen tulee olemaan myös erittäin tärkeää seuraavan toteutuskerran aikana.

Vaikka toimintamallissa olikin vielä paljon korjattavaa, positiivista usean osallistujan mielestä oli kuitenkin se, että monia mielipiteitä tuli vaihdettua, erilaisista aatteista tuli keskustelua ja ilmapiiri oli yleisesti hyvä. Päätin keskittyä seuraavalla kerralla vähemmän kokonaisuuden ennakoimiseen ja enemmän tilanteisiin reagoimiseen. Kansankokoukset ovat interaktiivisia tilanteita, joissa tulee osata elää hetkessä eikä keskittyä tekemään päätöksiä toisten puolesta etukäteen.

3.2 Toinen työpajakokeilu

Järjestin toisen työpajakokeilun Suomen Nuoriso-opiston opiskelijoille, mutta eri opiskelijaryhmälle 30.8.2013. Osallistujia oli noin 20, joista muutama saapui paikalle myöhässä ja joidenkin täytyi lähteä ajoissa.

Aloitin oppitunnin rauhallisella luennolla, jonka avulla orientoin ryhmän sisälle aiheeseen. Internet-yhteyden takkuilun takia en pystynyt hyödyntämään tekemääni Prezi-luentopohjaa, mutta sen työstämisen takia minun oli kuitenkin helpompi kertoa koko pohjustus rauhassa. Kerroin tulevan tunnin rungosta, tavoitteista ja toimintatavoista. Annoin opiskelijoiden istua luentoni aikana omilla paikoillaan ja seisoin itse edessä, koska kyseessä ei ollut vielä horisontaali yhteistoiminnallinen osuus. Lyhyen luentoni jälkeen järjestäydyimme piiriin ja aloitimme toiminnallisen osuuden tutustumisleikillä, joka toimi jälleen hyvänä jäänmurtajana käsimerkkien käytön ja keskustelun avaamisen kannalta. Tämän jälkeen valitsimme joukosta kirjurin, jonka tehtävänä oli kirjata ylös kaikki saavuttamamme yksimieliset johtopäätelmät.

Selvensin vielä omaa rooliani pyrkiä toimimaan objektiivisena moderaattorina keskustelussa sekä tulevan tuokion avointa luonnetta. Siirryimme keskustelemaan epäkohdista, joihin osallistujat kaipaivat muutosta. Annoin keskustelun edetä omalla painollaan niin kauan kunnes joko selkeä konsensus tai umpikuja teemoista oli saavutettu. Pyrin toimimaan tasapuolisena keskustelun ohjaajana ja aina ennen asian ylöskirjaamista kysyin, oliko kelläkään vastalauseita lyödä lukkoon konsensukselta vaikuttava teema. Jos vastalauseita ei ilmennyt kirjasimme asian ylös. Käsittelimme aluksi muutaman teeman syvällisesti läpi, jonka jälkeen ryhmässä ei noussut enää puheenvuoroja. Pidin hiljaisuutta merkinä siitä, että pienryhmäkeskustelut voisi olla tässä vaiheessa paikallaan. Jaoin osallistujat tällä kertaa satunnaisiin kolmen hengen ryhmiin, joissa keskustelu epäkohdista sai luvan jatkaa. Heidän tehtävänä oli kirjata ylös kaikki ne asiat, joista he kaikki olivat yhtä mieltä ja nämä teemat tuotiin pienen tovin jälkeen koko ryhmän eteen testattavaksi. Kun siirryimme pienryhmiin, joku osallistujista ehdotti josko voisimme kuunnella samalla taustamusiikkia. Koska tälle ehdotukselle ei ilmennyt esteitä, toteutimme musiikin kuuntelun pienryhmäkeskustelujen aikana.

Konsensuksen saavuttaneita epäkohtia kirjattiin lopulta ylös yhteensä 14 kappaletta seuraavissa muodoissa; turkistarhaus, pakkoruotsi, nuorille lisää valtaa, media luo vääriä mielikuvia, yleinen byrokratia, eläinkokeet, pimeät työmarkkinat, rahan valta, tuloerojen kasvu, pieni opintotuki, tupakointi vanhemman luvalla, pätkätyöt, kortistoon joutuminen valmistuttua ja itsenäisesti asuvan alaikäisen huomioiminen yksilönä. Jokaisesta teemasta oltiin käyty keskustelua ja niitä perusteltiin monipuolisilla argumenteilla. Kun pienryhmistä kummunneet epäkohdat oltiin saatu käsiteltyä, pidimme tauon.

Tauon jälkeen siirryimme keskustelemaan positiivisista asioista ja unelmista. Yhteisten unelmien löytäminen osoittautui myös tämän ryhmän kanssa huomattavasti haastavammaksi tehtäväksi kuin yhteisten epäkohtien nimeäminen. Unelmat ja toiveet maailman suhteen vaikuttavat olevan yksilöllisiä, mutta saimme listalle kuitenkin neljä teemaa, jotka olivat nuorten avoimuus, uusiutuvat luonnonvarat, kaikkien oikeus ruokaan ja ilmaiset koulut.

Seuraavaksi kehotin osallistujia valitsemaan jonkin heitä kiinnostavan teeman taululta syvempää pohdintaa varten. Tarkoituksena oli etsiä käytännön vaikuttamiskanavia epäkohdan parantamiseksi tai unelman saavuttamiseksi. Tämän jokainen saisi tehdä joko yksin tai ryhmässä riippuen siitä, oliko kukaan muu kiinnostunut samasta teemasta. Lopuksi kävimme läpi kaikkien eri ryhmien esiintuomat vaikuttamiskeinot. Niitä olivat muun muassa boikotoiminen, adressien kerääminen, mielenilmausten järjestäminen, kulutusvalinnat sekä tiedon lisääminen.

Rajallisen ajan vuoksi emme kuitenkaan voineet mennä pidemmälle konkreettisten vaikuttamismuotojen kehittämiseen. Muistutin osallistujia vielä siitä, kuinka tärkeää on omatoimisesti tarttua niihin teemoihin, joissa haluaa nähdä muutoksen, sillä on mahdollista, ettei kukaan muu ole tullut ajatelleeksi asiaa aikaisemmin. Ongelmia tuntuu olevan toisinaan enemmän ratkottaviksi kun päättäjien aika ja kapasiteetti riittää, joten joskus on tärkeää tarttua toimeen myös omatoimisesti. Etsiessä käytännön ratkaisuja teemoihin, voi olla, ettei kukaan muu ole aikaisemmin tullut ajatelleeksi samaa ratkaisua ja siksi uusien ideoiden esiintuominen on tärkeää.

Lopuksi keräsin kirjallisen palautteen anonymisti kaikilta osallistujilta ja tein pienen yhteenvedon tunnin saavutuksista. Päätin kerätä palautteen määrittelemättä liikaa kysymyksiä, jotta palaute olisi mahdollisimman rehellistä ja jokainen kirjoittamaa juuri niistä teemoista ja ajatuksista joita toiminta heidän mieleensä nostatti. Työpajan jälkeen sain vielä suullista palautetta siitä, että yhdessä ryhmässä syntynyt toimintaidea tuntui niin järkevältä, että he aikoivat jatkaa asian eteenpäin viemistä myös tulevaisuudessa.

3.3 Toisen työpajan palaute

Toinen toteutuskerta sujui huomattavasti paremmin ensimmäiseen toteutuskertaan verrattuna ja muutokset, joita tein ensimmäisen kerran pohjalta, tuntuivat hyvin perustelluilta ja tarpeellisilta. Kahden ja puolen tunnin aikana löysimme yksimielisyyden 18:sta eri teemasta. Niistä 14 oli epäkohtia ja neljä positiivista asiaa. Konsensuksen löytämistä ei siis koettu haastavaksi ja niitä löydettiin paljon useammasta teemasta mitä osasin odottaakaan. Kirjallisesti saatu palaute toisesta toteutuksesta oli pelkästään positiivista eikä kehittämisehdotuksia tullut lainkaan. Käsimerkkien kommentoitiin olevan mahtava päätöstapa, joka auttoi keskittymään ja jotka voisi ottaa käyttöön muihin palavereihin. Käsimerkkien hyviksi puoliksi todettiin myös se, että muiden osallistujien mielipiteet näkyivät. Kansankokouksen kommentoitiin olevan kiinnostava asia, jossa voi tuoda asioita esiin ja se on myös hyvää vastapainoa välinpitämättömälle hallitukselle. Kansankokous määritettiin myös tarpeelliseksi ja hyväksi tavaksi vaikuttaa.

Työpaja oli synnyttänyt muutamissa osallistujissa uuden innostumisen lähteä oikeasti vaikuttamaan asioihin ja ainakin yhden asian eteenpäin viemistä lupailtiin tunnin loppupuolella. Useammassa palautteessa oppitunnin sanottiin herättäneen paljon uusia ajatuksia ja pohdintaa muun muassa siitä, missä itse tai nuoret voisivat vaikuttaa. Tunti avasi mieltä ja pisti ajattelemaan ja se oli hyvä, että niin paljon eri aiheita ja aatteita tuli käsiteltyä.

Usean palautteen mukaan tunti oli kiva ja jonkun mielestä, jopa kiinnostavin tunti tähän mennessä. Vastaavia tunteja saisi kuulema olla lisääkin ja se oli hyvä myös siitä

syystä, että kerrankin joku pysyi hereillä. Minun ohjaamistani kuvattiin innostavaksi ja minua oli palautteen mukaan mukava kuunnella.

Positiivisen palautteen saaminen oli minulle innostavaa aiheen jatkokehittämisen kannalta. Vaikka toinen työpaja menikin huomattavasti ensimmäistä paremmin, kehitettävää silti riittää. Lähdin työpajaa kehittäessä ehkä osittain liikaa liikkeelle opettamismielellä, kun olisin voinut myös pyrkiä tarjoamaan osallistujille tilan toimia parhaaksi kokemallaan tavalla. Tulevaisuudessa painottaisin toiminnan kehittämistä vielä enemmän vetäytyvään ohjaajuuteen, jotta todelliselle spontaanille toteutumiselle on myös tilaa.

4 KEHITTÄMISPROSESSIN TUOTOS

Pidettyäni kansankokous ja konsensus työpajat olen ollut tyytyväinen kehittämisprosessin lopputuloksiin verratessani niitä lähtökohtiin, josta aloitin suoran demokratian kehittämisen. Lopputuloksena toiminnallinen työpaja oli hyvä vaihtoehto siltä kannalta, että se siirtää päätöksen menetelmien käyttöönottamisesta osallistujille. Palautteiden mukaan kansankokous ja konsensus-työpaja lisäsi osallistujien tietoisuutta ja ymmärrystä käytettävistä menetelmistä ja näin ollen välitavoite tämän työn kannalta on saavutettu. Käsimerkkien aktiivinen käyttö osoitti sen, että niiden käytön tarkoitus sisäistettiin toiminnan aikana. Joidenkin palautteiden perusteella vaikutti, että muutamilla osallistujilla oli mielenkiintoa siirtää käsimerkit myös muihin toiminta- ja päätöksenteko-ympäristöihin. Jos näin todella tulee tapahtumaan, olen hyvin tyytyväinen koulutuksen tuottamiin lopputuloksiin ja seuraamuksiin. Osallistujien kohdalla kuitenkin vasta aika tulee näyttämään, tulevatko he löytämään tälle menetelmälle käyttöä siirtyessään nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan työkentälle. Tässä kontekstissa pitkittäistutkimuksen tekeminen ei olisi ollut mahdollista, mutta tulevaisuudessa sellaisen tekeminen voisi avata paljon suoran demokratian vaikutuksia sekä siinä toimivan yksilön kuin koko yhteisönkin kannalta. Suoran demokratian tutkiminen myös Indignados- ja Occupy-kansanliikkeiden näkökulmasta voisi avata ymmärrystä aihetta kohtaan huomattavasti lisää.

Olen tyytyväinen valintaani järjestää työpajakokeilu kaksi kertaa, sillä se antoi minulle mahdollisuuden reflektoida ja parantaa toimintatapoja ensimmäisen

toteutuskerran jälkeen. Tämä myös paransi omaa ymmärrystäni aiheesta ja toiminnan organisoimisen dynamiikasta huomattavasti. Työpajojen pitäminen rohkaisi minua myös pohtimaan uusia vaihtoehtoja ja variaatioita suoran demokratian opettamisen kannalta. Tulevaisuudessa yksi tapa kehittää toiminnan runkoa olisi ottaa rohkeammin monipuoliset roolit käyttöön kansankokouksen järjestämisen kannalta. On vaikeaa kuitenkaan määrittää, mihin suuntaan työpajaa voisi vielä kehittää, sillä toiminnan varioiminen kohderyhmän tavoitteiden saavuttamisen mukaisiksi on myös itsessään tärkeää. Työpajan venyttäminen pidemmäksi voisi olla myös mielenkiintoista tulevaisuudessa, jotta konkreettisten toimintatapojen kehittämiseksi jäisi enemmän aikaa. Näin myös paikalla olevien yksilöiden todellinen luovuus ja kapasiteetti voisi ilmetä selkeämmin.

Teettämäni työpajojen nuorista vasta osa oli saavuttanut äänestysiansa. Nuorisobarometrin (2012, 28-30) mukaan nuorten kiinnostus politiikkaa kohtaan on lisääntynyt edellisinä vuosina tehtyihin tutkimuksiin verrattuna. Barometri ei kuitenkaan kerro, kuinka aktiivisesti nuoret itse osallistuvat poliittiseen toimintaan ja kuinka tietoisia he ovat heidän oikeuksistaan osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon. Mielestäni nuorten kasvava kiinnostus politiikkaa kohtaan tulee huomioda nuorisotyön kentällä, tarjoamalla nuorille mahdollisuuksia osallistua vaikuttamiseen sekä oppia tuntemaan oikeutensa. Nuorilain kahdeksannen pykälän mukaan nuorilla on oikeus tulla kuulluksi heitä koskevissa asioissa ja päätöksenteossa. (Nuorisolaki 8§.) Myös yhteiskunnalliset olosuhteet vaikuttavat nuoren elämään ja siitä syystä myös heidän mielipiteensä tulisi ottaa tasavertaisesti huomioon päätöksiä tehtäessä. Mielestäni vastuu vaikuttamisen mahdollistamisesta toteuttamisesta kuuluu ensisijaisesti nuorisotyöntekijöille, opettajille sekä muille kasvattajille. Kansankokous ja konsensus-työpaja tarjoaa yhden esimerkin siitä, kuinka politiikasta ja vaikuttamisesta voidaan keskustella nuorten kanssa. Toiseen työpajaan osallistuneet nuoret nimesivät yhdeksi epäkohdaksi myös sen, että nuorilla ei ole tarpeeksi valtaa. Nuoret eivät ole päässeet itse päättämään siitä, että heitä ei ole osallistuttu päätöksentekoon, vaikka heillä on siihen laillinen oikeus. Kenen vastuulla tämän lain toteuttaminen on? Onko vastuu nuorison vaikuttamisen mahdollistamisesta nuorisotyöntekijöillä, opettajilla, vanhemmilla vai kenties päättäjillä?

Uskon suoran demokratian toimivan parhaiten siinä tilanteessa, kun halu sen toteuttamiseen tulee siihen osallistuvan yksilön omasta tahdosta. Jotta oma tahto voi toteutua, tarvitaan tasavertainen ja avoin tila, missä jokainen yksilö edustaa vain omia mielipiteitään eikä koe tulleet sorretuksi. Kuinka tällainen tila luodaan? Onko kyse mielentilasta, fyysisestä tilasta vai kenties kummastakin? Loin lähtökohtaisesti keinotekoisen tilan keskustelulle ja suoran demokratian toteuttamiselle, mutta varsinainen vaikuttaminen yhteiskunnallisiin asioihin jäi vielä hieman taka-alalle. Halusin löytää tavan lisätä vaikuttavuutta suoran demokratian menetelmien käyttämiseen ja siksi päädyin lopulta mallintamaan ajatuksiani suoran demokratian vaikuttamisprosessina.

4.1 Suoran demokratian vaikuttamisprosessi

Työni pääpainona on ollut suoran demokratian kehittäminen vaikuttamisen välineeksi, mutta huomasin vasta työpajojen pitämisen jälkeen kuinka vähälle huomiolle analyysini vaikuttamisesta olivat jääneet. Tämä sai minut pohtimaan, mistä suorassa demokratiassa oikeastaan on kyse vaikuttamisen kannalta? Onko kyse jostain muustakin kuin horisontaalista päätöksenteosta? Mielestäni kyse on laajemmassa mittakaavassa vaikuttamisesta ja muutoksen aikaansaamisesta. Tämä pohdinta johti minut lopulta oivallukseen siitä, että vaikuttavassa toiminnassa tietyt teemat toistuvat yhä uudelleen ja uudelleen suoran demokratian toimintaympäristöissä, mutta vain eri muodoissa. Piirsin näistä teemoista lopulta suoran demokratian vaikuttamisprosessin kaavan, jolla pyrin kuvaamaan niitä vaiheita, jotka olen kokenut kaikkein keskeisimmiksi vaikuttamisen aikaansaamisen kannalta.

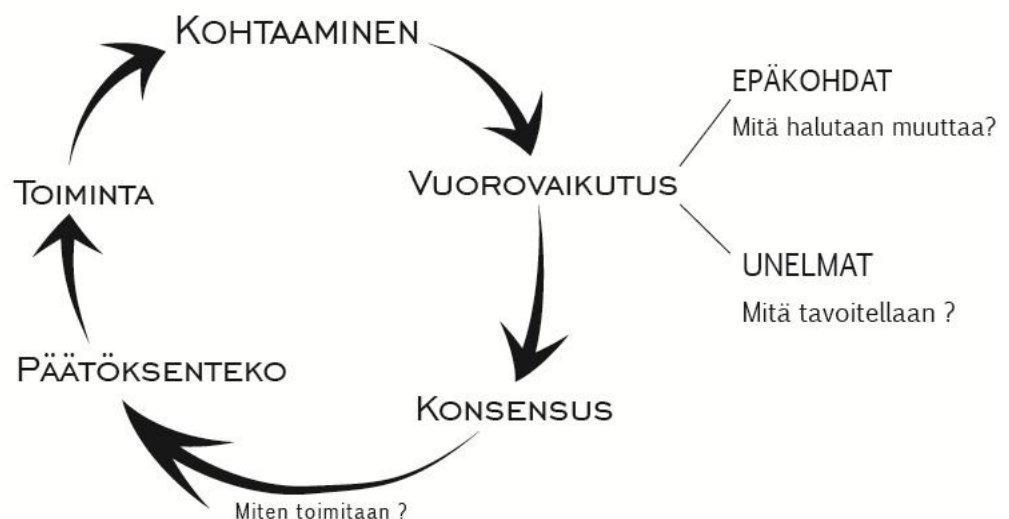
Suoran demokratian vaikuttamisprosessista muodostui viisivaiheinen kokonaisuus, jonka aktiiviset teemat ovat; Kohtaaminen, vuorovaikutus, konsensus, päätöksenteko ja toiminta. Aktiivisilla teemoilla tarkoitan sitä, että kaikki nämä teemat toteutuvat jossain muodossa käytännön tasolla ihmisten pyrkiessä vaikuttamaan johonkin tiettyyn asiaan. Aktiivisten teemojen lisäksi vaikuttamisprosessiin vaikuttaa muutama muu teema passiivisesti, mutta ovat silti osana prosessia. Ensimmäiset passiiviset teemat kohdataan vuorovaikutuksen yhteydessä, jolloin keskustellaan siitä, mitä halutaan muuttaa (epäkohdat) ja mitä tavoitellaan (unelmat). Kun näistä asioista on saavutettu konsensus seuraa kysymys; Miten tulisi toimia jotta, esiin tullessiin asioihin

voitaisiin vaikuttaa? Kun vastaus tähän kysymykseen on osattu esittää ja siitäkin löydetään konsensus, lopullinen päätöksenteko on mahdollista tehdä ja siirtyä kohti toiminnan toteuttamista. Jos toiminnan tarkoituksena on saada aikaan muutosta jossain asiassa, se todennäköisesti tulee edellyttämään erilaisia kohtaamisia ihmisten välillä ja näin uusia vaikuttamisprosessin sykli voi saada alkunsa.

Tämän suoran demokratian vaikuttamisprosessin tarkoituksena on tarjota kuvaus erilaisista toiminnan askeleista, joiden avulla yksilö tai ryhmä voi hahmottaa omaa toimintaansa pyrkiessään vaikuttamaan johonkin tiettyyn asiaan. Suoran demokratian vaikuttamisprosessin kaava on suuntaa-antava ja on auttanut ainakin minua tarkastelemaan vaikuttamisessa syntyneitä jatkumota uudesta perspektiivistä ja se myös pohjautuu jo tapahtuneisiin vaikuttamisprosesseihin. Kaava ei kuitenkaan perustu universaaliin totuuteen vaan minun omaan pohdintaani, joten siksi kehotan myös jokaista lukijaa tekemään omat johtopäätöksensä sen toimivuudesta ja sovellettavuudesta omissa toimintaympäristöissään. Seuraavissa alaluvuissa kuvaan yksityiskohtaisemmin vaikuttamisprosessin eri vaiheita.

Suoran demokratian vaikuttamisprosessi

Kuva.2.Suoran demokratian muutosprosessi. Suvi Van Gestel, 2013

4.1.1 Kohtaaminen

Vaikuttaminen on pitkälti vuorovaikutusta, joka mahdollistuu kohtaamisen kautta. Kohtaaminen on mielestäni osa suoran demokratian vaikutusprosessia siitä syystä, että suora demokratia vaatii toimiakseen useamman kuin yhden ihmisen osallisuutta ja läsnäoloa. Kohtaaminen jonkun ihmisen, asian tai yhteisön kanssa mahdollistaa vuorovaikutuksen syntymisen sekä mahdollisuuden yhteistoiminnallisen ohjelman järjestämiselle. Sekä kohtaamisessa, että suorassa demokratiassa avoimuus on tärkeää. Jos määritämme etukäteen omat odotuksemme toista ihmistä tai lopputulosta kohtaan, on mahdollisuutemme tuottaa itsellemme pettymys suurempi. Kun johonkin asiaan halutaan vaikuttaa on tärkeä myös pohtia, kehen vaikuttaminen halutaan kohdistaa. Onko toiminnan kohteena siis järjestää kohtaamisia esimerkiksi päättäjien, kyläläisten tai muiden toivottujen yhteistyöverkostojen kanssa.

Voutilainen (2004) on kirjoittanut kohtaamisen merkityksestä seuraavasti: ”Yhteisö, jossa ihmiset eivät kohtaa eivätkä luota toisiinsa, jättää käyttämättä valtaosan voimavaroistaan, erityisesti hiljaisesta tiedosta, jolla on ratkaiseva merkitys toiminnan tuloksellisuuden kannalta. Kohtaava yhteisö on ilmapiihirtään terve, tulostietoisuudeltaan selkeä ja voimavarojensa laadukkaaseen käyttöön motivoitunut. Vaikeasti tavoitettava hiljainen tieto on siinä erityisen huomion kohteena.”

Minun kohdallani kohtaamisella oli tärkeä merkitys sen kannalta, että yleensäkin tutustuin suoraan demokratiaan ja sitä toteuttavien kansanliikkeiden toimintaan. Ensin kohtasin Espanjalaisen vaihto-oppilaan, joka kertoi minulle Indignados-liikkeestä. Kohtasin Indignados-liikkeen, joka opetti minulle suorasta demokratiasta. Kohtasin uusia mielipiteitä, jotka auttoivat minua hahmottamaan omani. Kohtasin omat ajatukseni ja toimin niiden mukaan. Kun toimin ajatusteni mukaan, kohtasin uusia ihmisiä, ideoita ja ajatuksia sekä uudet ihmiset kohtasivat minun ajatukseni. Kohtaamiset vaikuttivat minuun ja minä vaikutin kohtaamalla. Kohtaaminen on osa vaikuttamisprosessia.

4.1.2 Vuorovaikutus

Kohtaaminen mahdollistaa vuorovaikutuksen syntymisen ja sen, että ihmisten tarpeet ja toiveet tulevat esiin. Suorassa demokratiassa jokainen edustaa omia mielipiteitään. Kommunikaatio muiden ihmisten kanssa auttaa hahmottamaan, mitkä mielipiteet yhdistävät ja mitä erottavat ketäkin. "Yhteenkuuluvuuden tunnetta itselle tuntemattomien kanssa ei riitä synnyttämään pelkkä tietoisuus kansalaisuudesta tai oikeuksista kansalaisina, vaan sen perustaksi tarvitaan vuorovaikutusta. Vuorovaikutus on edellytys kokemukselle jaetusta hyvinvointitehtävästä tai ymmärrys yhteisistä tarpeista ja lähtökohdista. Yhteenkuuluvuuden tunteen perustana voi olla esimerkiksi ajatus jaetusta hyvinvointitehtävästä: yhteiskunnan tulee huolehtia kaikista jäsenistään, erityisesti kaikkein heikoimmista, ja tehtävä toteutuu kansalaisten oman toiminnan kautta. Vuorovaikutuksessa syntyvä tietoisuus yhteisestä tehtävästä paitsi vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta myös saa aikaan yhteistä toimintaa tehtävien toteuttamiseksi." (Niemelä 2010, 221 [Heater 1990])

Vuorovaikutus vaatii sekä kuuntelemista, että omien tuntemusten jakamista. Kuten järjestämässä työpajassani niin myös monessa Occupy-leirissä, vaikuttaminen on saanut alkunsa jonkun epäkohdan ääneen toteamisesta tai vaihtoehtoisesti unelmasta, joka on haluttu saavuttaa. Vuorovaikutuksen avulla ihminen voi löytää muita ihmisiä tuekseen vaikuttaa johonkin heitä kaikkia liikuttavaan asiaan ja näin yksilön taakka ja vastuu maailman muuttamisesta pienenee.

Kun uskalsin sanoa ääneen, mikä minua ihmetytti, sain vastauksia ja mielipiteitä, joiden avulla omani rakensin. Kun pystyin sanomaan ääneen, mikä minua huoletti, löysin ihmisiä, jotka tiesivät jo kuinka asiaan puututtiin. Kun sain sanottua ääneen, mitä maailmalta halusin, sain ideoita ja kommentteja, miten muut vastaavia unelmiaan toteutti. Kun vaihdoin ajatuksiani tarpeeksi monen kanssa, pääsin lopulta eroon lukoista ja täytyin positiivisista vaikutteista. Kun keskustelimme tarpeeksi kauan aloimme lopulta ymmärtää, mitä kaikki meistä haluaa; mikä on vikana? Mitä tavoitellaan? Ja kuinka se saavutetaan? Vuorovaikutus on osa vaikuttamisprosessia, jotta tiedettäisiin mihin suuntaan voidaan kulkea yhdessä.

4.1.3 Konsensus

Yksimielisyyden löytämisen kannalta on keskeistä huomioida, mikä ryhmän jäseniä yhdistää heitä erottavien tekijöiden sijasta. Mielestäni ihmisiä yhdistävien asioiden etsiminen toimii myös terveellisenä vastapainona yhteiskunnassamme, jossa yksilökeskeinen ja ihmisiä kategorisoiva kulttuuri on hyvin voimissaan. Kun konsensus on saavutettu vuorovaikutuksen seurauksena voidaan lähteä pohtimaan kuinka esiintulleisiin asioihin voidaan vaikuttaa käytännöntasolla. Kohdataan siis kysymys; Miten toimitaan?

Joillain ihmisryhmillä saattaa olla jo ennaltaan heitä yhdistäviä tekijöitä, jolloin nämä tekijät myös vaikuttavat toiminnan ohjautumiseen tiettyihin asioihin. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset harrasteryhmät. Konsensusta voidaan hyödyntää esimerkiksi teatteriryhmän halutessa tehdä kantaaottava esitys, mutta sellaisesta teemasta, josta kaikki esityksessä mukanaolevat voivat olla yksimielisiä. Toisaalta jollekin ryhmälle yhteistä voi olla esimerkiksi elinympäristö, jolloin konsensus voi liittyä erityisesti kyseisen elinympäristön kehittämiseen ja parantamiseen. Konsensusta voidaan hyödyntää myös työympäristön kehittämisessä tasavertaisempaan suuntaan tai työttömien osallistamisessa vaikuttamaan niihin asioihin, joissa he näkevät puutteita nyky-yhteiskunnassa. Kun ryhmä tietää mitä he kaikki haluavat saavuttaa tai korjata ja he tietävät kuinka muutoksen voi saavuttaa, puuttuu enää päätöksentekeminen toimintaan ryhtymisestä.

Kun osallistuin ensimmäistä kertaa kansankokoukseen olin vielä arka ilmaisemaan ääneen omia mielipiteitäni. Halusin ensin tarkkailla, mitä ympärillä tapahtui. Minusta tuntui kuitenkin suunnattoman hyvältä huomata, ettei minun tarvinnutkaan avata suutani ilmaistakseni mielipiteitä, sillä pystyin ilmaisemaan tukeni niille mielipiteille, joita olin itsekin ajatellut. Tuntui hyvältä myös huomata, kuinka moni ihminen ajatteli kanssani samoin. Keskustelut saattoivat kestää pitkään, mutta kun pääsimme lopputulokseen, joka miellytti kaikkia osallistujia, olo oli hyvin palkitseva. Konsensuksen löytämisellä oli suuri merkitys sen kannalta, että tiesimme kaikki mihin suuntaan olimme valmiita yhdessä kulkemaan. Konsensuksen löytäminen muiden ihmisten kanssa sai minut myös tuntemaan yhteyttä muihin ihmisiin, sillä en kokenut olevani yksin omien ajatusteni kanssa. Konsensuksen saavuttamisen kautta tunsin

vaikuttavani ja kuuluvani osaksi ympäröivää yhteiskuntaa. Konsensuksen saavuttaminen on tärkeä voimavara yhdessä vaikuttamisen prosessissa.

4.1.4 Päätöksenteko

Päätökset ovat konkreettisia tukipylväitä ja sopimuksia siitä, mihin ryhmä on sitoutunut ja mihin se haluaa hyödyntää heidän yhteistä kapasiteettiaan. Päätökset voivat olla suuria linjauksia tavoitteista, toimintatavoista tai työnjaosta. Päätöksiä tehdään ryhmästä kummunneista ideoista. Päätöksen tekemisen tarkoituksena on ohjata toimintaa ryhmän tavoittelevaan suuntaan. Se on lupaus tarttua toimeen, jonkin asian puolesta. Päätöksiä voidaan tehdä työn ja vastuun jakamisesta, siinä missä yhteisistä linjauksista tai seuraavasta kokoontumisesta.

On olemassa monenlaisia tapoja tehdä päätöksiä, mutta puhuttaessa suoran demokratian vaikuttamisprosessista, kenelläkään ei ole oikeutta tehdä päätöksiä jonkun toisen ihmisen puolesta. Päätöksiä tehtäessä on tärkeä muistaa, että ehdotus menee siinä tapauksessa konsensuksen edelle, jos kenelläkään ei ole painavia vasta-argumentteja ehdotuksen toteuttamista vastaan. Ehdotuksia voidaan siis toteuttaa niissäkin tilanteissa, missä ne eivät saa 100% hyväksyntää ryhmän kaikilta jäseniltä, mutta vastuu ehdotuksen toteuttamisesta jää luonnollisesti niille ihmisille, jotka ajatusta kannattivat.

Päätin lähteä katsomaan millaisia ihmisiä protestileiriin oli kokoontunut. Päätin osallistua heidän toimintaansa, koska löysin yhtäläisyyksiä ajattelutavastamme ja niistä asioista, joihin halusimme vaikuttaa. Päätin toteuttaa tempauksen muutaman henkilön voimin, koska olimme kaikki samaa mieltä siitä, että se oli hyvä idea. Päätin kehittää suoraa demokratiaa, koska olin kokenut sen voimauttavaksi tavaksi vaikuttaa. Osallistuin ensimmäistä kertaa elämässäni päätöksentekoprosessiin suuren joukon voimin kansankokouksessa. Tuolloin ymmärsin kuinka suuri ero sillä oli osallistuinko itse päätöksentekoon vai olinko vain päättämään siitä, kuka päätöksentekemisestä olisi vastuussa. Teen päätökset yksin, jos koen että asia koskee vain minua. Jos asia koskee useita ihmisiä, koen luonnolliseksi myös päättää asiasta useiden ihmisten kanssa. Jos jokin asia koskee kaikkia, tulisi kaikilla mielestäni olla oikeus osallistua

siitä päättämiseen. Päätökset ohjaavat toimintaa. Ilman yhdessä tehtyjä päätöksiä on haastavaa toimia yhdessä. Päätökset ovat osa vaikuttamisprosessia.

4.1.5 Toiminta

Toiminta voi olla mitä tahansa, minkä koetaan edesauttavan toimijan tavoitteiden saavuttamista. Toimintamuoto määrittyy sen perusteella, mitä halutaan muuttaa ja mitä tavoitellaan. Toiminta voi syntyä monia eri reittejä, mutta yleensä sen taustalla on kuitenkin päätös toimia. Jos toiminnan tavoitteena on vaikuttaa johonkin asiaan se vaatii yleensä vuorovaikutuksen toteutumista. Vuorovaikutuksellista toimintaa voi tapahtua hyvin laajalla skaalalla. Se voi tapahtua internetissä, kirjoitusten, kuvien ja videoiden avulla. Se voi tapahtua kadulla, performanssien ja mielenilmausten muodossa. Monet toimintatavat kuitenkin synnyttävät uusia kohtaamisia ja näin uusi muutoksen sykli saa alkunsa. On myös hyvä muistaa, että vaikuttavaa toimintaa voi harrastaa myös yksilötasolla.

Perustimme clowniryhmän mielenilmauksen ajaksi, jonka tarkoituksena oli levittää positiivista mieltä ja välttää väkivaltaisia konflikteja poliisien ja mielenosoittajien välillä. Järjestimme festivaalit, koska halusimme luoda ihmisille avoimen tilan kokoontua yhteen luovassa ilmapiirissä ja tarjota heille mahdollisuuden myös tuoda esiin luovuutensa. Istutimme kukkia ympäri kaupunkia Belgiassa, koska paikallisen mehiläiskannan selviäminen oli uhattuna kaiken asfaltin keskellä. Järjestimme säännöllisesti kansankokouksia, jotta voisimme yhdessä päättää mihin asioihin meidän olisi tärkeää vaikuttaa yhdessä. Toiminta minulle tärkeiden asioiden puolesta antaa minulle mielenrauhan ja ilman toimintaa ei ole olemassa vaikuttamistakaan.

4.2 Kehittämistehtävä suoran demokratian vaikuttamisprosessissa

Tämän opinnäytetyön työstäminen on nähtävissä suoran demokratian vaikuttamisprosessin perspektiivistä. Tämän työn toteutuminen ei olisi ollut mahdollista ilman monia kohtaamisia. Olen kiitollinen kaikkien heidän tuestaan, jotka ovat olleet osallisia jossain muodossa tämän prosessin aikana. Myös vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa on ollut tärkeää uusien ideoiden ja mielipiteiden syntymisen kannalta. Monet keskustelut ja perspektiivit ovat auttaneet minua löytämään

objektiivisempia lähestymistapoja työn teemoihin. Olen yrittänyt pysyä työn aikana mahdollisimman puolueettomana ja objektiivisena, mutta minun on vaikeaa arvioida siinä onnistumistani itse. Kannan vastuun sanomisistani ja hyväksyn myös sen, että todennäköisesti kaikki tämän työn lukijat eivät ole täysin samaa mieltä kaikesta sanomisestani. Tämä työ mahdollistaa lukijalle kohtaamisen käsittelemieni teemojen kanssa, mutta se johtaako kohtaaminen konsensuksen tai vuorovaikutuksen syntymiseen on kiinni yksilöstä itsestään. Emme voi olettaa kaikkien ihmisten mielipiteiden olevan lähtökohtaisesti samanlaisia. Jos koet, etten ole ollut objektiivinen jonkin käsittelemäni teeman suhteen, sinulla on siihen oikeus. Tämän työn tarkoituksena ei ole se, että lukijan täytyy olla kaikesta samaa mieltä kanssani, mutta enemmänkin herättää pohtimaan mitkä asiat lukijalle itselleen on merkityksellisiä. Nykyinen tietoyhteiskunta tarjoaa niin monipuolisia näkemyksiä tähän maailmaan, että ristiriitaisuuksilta ei voi välttyä. Tämä mielestäni korostaa lukijakriittisyyden merkitystä, minkä tahansa dokumentin tai tiedonlähteen kohdalla. Loppupeleissä jokainen yksilö on itse vastuussa oman maailmankuvansa rakentamisesta, mutta hyvä tapa sen rakentamiseen on kuitenkin toimia aktiivisesti vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa.

Minulle tämän työn julkaiseminen tulee olemaan jälleen yhden toiminnallisen osuuden loppuun saattaminen. Tästä toiminnallisesta kehittämistehtävästä on muodostunut tähän mennessä mittavin projekti, jota olen suoran demokratian innoittamana päättänyt toteuttamaan. Tämän työn yhtenä tarkoituksena on tarjota lukijalle mahdollisuus kohdata uusia ajatuksia ja toimintamalleja suoran demokratian toteuttamisesta. Jos kohtaaminen työn käsittelemieni teemojen kanssa on herättänyt inspiraatiota, voi lukija lähteä mukaan suoran demokratian vaikuttamisprosessiin herättämällä keskustelua aiheesta haluamiensa ihmisten kanssa ja katsoa minne se johtaa. Keskustelun lopputulos ja se tullaanko konsensusta löytämään mistään asiasta tulee olemaan yksin riippuvainen keskusteluun osallistujien omista kannoista.

Kun tämän opinnäytetyön kirjoittaminen tulee olemaan ohitse, jään myös itse mielenkiinnolla seuraamaan, millaisiin uusiin kohtaamisiin tämä tulee minun osaltani johtamaan. Varmaksi tiedän kuitenkin sen, että kiinnostukseni aiheita kohtaan on syventynyt viimevuosien aikana ja siksi tulen mielelläni jatkamaan suoran demokratian kehittämistä tarpeen ilmentämässä muodossa. Tulen mielelläni pitämään

vastaavia työpajoja myös tulevaisuudessa, soveltaen mallia kohderyhmänomiin tavoitteisiin ja toiveisiin. Seuraavan työpajan tulen pitämään työni tilaajataholle, Kansalaisfoorumille ja tämä tulee varmasti selventämään sitä, kuinka menetelmiä voidaan lähteä soveltamaan heidän toiminnassaan.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön työstäminen on ollut minulle valtava oppimiskokemus. Lähtiessäni kehittämään suoraa demokratiaa en voinut tietää mihin se tulisi johtamaan. Tiesin vain, ettei suoran demokratian toteutuminen ole mahdollista yksin, joten kehittämisen lopputulos tulisi olemaan vahvasti kiinni kohtaamistani ihmisistä. Olin asettanut työn tavoitteeksi suoran demokratian kehittäminen vaikuttamisen välineeksi, enkä toisaalta edes ollut varma olisiko tavoite saavutettavissa, mutta halusin kuitenkin selvittää kuinka pitkälle pääsisin ennen viimeistä palautuspäivää. Tämän kehittämäni työn kautta minusta tuntuu, että olen oppinut ymmärtämään syvällisemmin kuinka kansalaisvaikuttaminen. Olen tyytyväinen löydettyäni menetelmän, jonka avulla horisontaalien päätöksenteko-menetelmien kehittäminen on mahdollista Suomalaisessa toimintaympäristöissä.

Kehittämisprosessin testiryhmänä toimivat nuoret, mutta en silti rajaisi työpajan käyttökelpoisuutta pelkästään nuorten ryhmiin. Näen menetelmien ja teemojen olevan sovellattavissa hyvin monenlaisissa toimintaympäristöissä. Tämä toisaalta johtuu todennäköisesti siitä, että suoraa demokratiaa voi toteuttaa kaikkialla missä ihmiset toimivat ja jakavat saman elintilan. Nykyinen järjestelmä, jossa elämme järjestäytyy hyvin hierarkisesti ja erilaisia valtasuhteita on havaittavissa kaikkialla. Mielestäni erilaisten valtasuhteiden keskellä eläminen jatkuvasti on väsyttävää ja siksi osallistuminen horisontaalisti itseohjautuvaan toimii ainakin minulle hyvänä vastapainona. Kokemus täysin tasavertaisessa asemassa olemisesta voi olla hyvin positiivinen, varsinkin jos sitä käytetään yhteisen maailmankuvan kartoittamiseen ja siinä ilmenevien ongelmakohtien korjaamiseen. Jos päättäjät eivät kykene tekemään hyviä ratkaisuja kansalaisten puolesta tulisi kansalaisten ottaa itse vastuu asioiden järjestämisestä niin, että ne toimivat kaikkien ihmisten edunmukaisesti.

Minun unelmani on, että nämä suoran demokratian mukaiset menetelmät tukevat erilaisia ihmisryhmiä organisoimaan toimintansa ja palvelunsa niin, että julkisen velan kasvattamista ei koeta enää ainoaksi vaihtoehdoksi hyvinvoinnin ylläpitämisen kannalta. Toivon, ettei Suomen tarvitse käydä läpi yhtä rajua hyvinvointipalvelujen rappeutumista, johon useat Etelä-Euroopan maat on painostettu heidän velkakriisiensä seurauksina. Ihmettelen, voidaanko hyvinvointia todella parantaa jatkuvalla hyvinvointipalveluiden leikkaamisella? Eikö sen pitäisi olla juuri toisinpäin? Keskittyykö päätöksenteko nykyään kansalaisten todellisiin ongelmiin vai ennemminkin monimutkaiseen talouspoliittiseen kikkailuun? Eikö maailman ongelmien ja kurjuuden poistamisen luulisi olevan mahdollista nykyisen tietomäärän ja teknologian avulla, jos vain suuntaisimme energiamme yhteisön hyvinvoinnin rakentamiseen yksilökeskeisen selviämistaistelun sijasta? On mielestäni ymmärrettävää, että Suomen itsenäistymisen aikana jo yksin lappuäänestämisen järjestäminen koko valtakuntaan oli haastava ja työläs prosessi. Teknologian kehitys viimeisen vuosisadan aikana on ollut niin huimaa, että minua ihmetyttää, jos emme tule huomioimaan nykyajan tarjoamia mahdollisuuksia myös demokratian kehittämisessä osallistavampaan ja avoimempaan suuntaan. Freire (2005, 24.) tiivistä ajatuksen seuraavasti; ”Ideologia saa vallitsevan tilanteen näyttämään luonnolliselta ja välttämättömältä ja tulevaisuus ennalta määrättyltä, vaikka yhteiskunnalliset olosuhteet ovat todellisuudessa ihmisten aikaansaannosta ja heillä on mahdollisuus niitä myös muuttaa. Tulevaisuus on radikaalisti avoin, mutta vain siinä tapauksessa, että ihmiset käsittävät sen avoimuuden.” Yhteiskunta ja maailma muuttuu vääjäämättömän nopeasti, vaikka emme tekisi sen eteen yhtään töitä. Se ei kuitenkaan sulje ihmisiltä pois mahdollisuutta vaikuttaa muutoksen tapahtumakulkuun. Kyse on loppupeleissä vain siitä, onko ihmisillä halu muuttaa ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin vai ovatko he tyytyväisiä maailmaan sen nykyisessä muodossaan? Jos muutos halutaan saavuttaa, kuinka se voidaan toteuttaa? Se on kiinni ihmisistä itsestään.

LÄHTEET

Blankeley, Georgina 2012. Los Indignados: a movement that is here to stay. Open Democracy. Verkkolehti. <http://www.opendemocracy.net/georgina-blakeley/los-indignados-movement-that-is-here-to-stay> Päivitetty 5.10.2012. Luettu 14.11.2013.

Blumenkranz, Carla et al, Gessen, Keith, Greif, Mark, Leonard, Sarah, Resnick, Sarah, Saval, Nikital, Smith Eli & Taylor, Astra 2012. Occupy! Helsinki: Into Kustannus Oy

Büchi Rolf 2006. Kohti osallistavaa demokratiaa, kansanäänestykset demokratian välineenä. Helsinki: Like

Dhaliwal Puneet 2012. Public squares and resistance: the politics of space in the Indignados movement Interface: a journal for and about social movements Article Volume 4 (1): 251 – 273. Pdf-dokumentti. <http://www.interfacejournal.net/wordpress/wp-content/uploads/2012/05/Interface-4-1-Dhaliwal.pdf> Ei päivitystietoja. Luettu 14.10.2013.

Euroopan keskuspankki 2013. EKP:n Neuvosto. www-dokumentti. <http://www.ecb.int/ecb/orga/decisions/govc/html/index.fi.html> Ei päivitystietoja. Luettu 16.4.2013

Euroopan Unioni 2013. Perustietoa Euroopan Unionista. EU:n virallinen verkkosivu. www-dokumentti. <http://europa.eu/about-eu/index.fi.htm> Ei päivitystietoja. Luettu 16.4.2013.

Freire Paulo 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino

Graeber, 2012. Sääntöjen mukaan pelaamista – Occupy Wall Streetin outo menestys. Occupy! Helsinki: Into Kustannus Oy

Gretschel, Kiilakoski 2007. Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77.

Indignados 2011. Commission for Group Dynamics in Assemblies of the Puerta del Sol Protest Camp (Madrid). Quick guide to dynamics of peoples assemblies. PDF-dokumentti. http://takethesquare.net/wp-content/uploads/2011/07/Quickguidetodynamicsofpeoplesassemblies_13_6_2011.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 11.1.2013

Nuorisobarometri, 2012. Monipolvinen hyvinvointi. Toim. Myllyniemi Sami. Pdf-dokumentti. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2012_Verkkojulkaisu.pdf Ei päivitystietoja. Luettu 15.10.2013

Nuorisolaki 8 § Nuorten osallistuminen ja kuuleminen. www-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072> Ei päivitystietoja. Luettu 10.8.2013.

Occupy Together 2013. Background & timeline www-dokumentti.
<http://www.occupytogether.org/aboutoccupy/#background> Ei päivitystietoja. Luettu 13.3.2013.

Occupy Wall Street 2011. Declaration of the occupation of New York City. www-julkaisu: <http://www.nycga.net/resources/documents/declaration/> Document was accepted by the NYC General Assembly on September 29, 2011. Luettu: 13.3.2013

Oikeusministeriö 2009. Demokratiasanasto, Vaikuttajan tietopankki. Suora demokratia. www-julkaisu.
<http://www.termipankki.fi/ext/demokratiasanasto/netmot.exe?UI=figr&height=179>
 Copyright (c) 2009 Kielikone Ltd. Sanastokeskus TSK (26702)

Oikeusministeriö 2013a. Vaikuttajan tietopankki. Demokratia. www-julkaisu.
<http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/> Ei päivitystietoja. Luettu 23.2.2013

Oikeusministeriö 2013b. Vaalisivusto
<http://www.vaalit.fi/53101.htm> Ei päivitystietoja. Luettu 23.2.2013

Oikeusministeriö 2013c. kansalaisaloite
<http://www.kansanvalta.fi/Etusivu/Kansalaisaloite> Ei päivitystietoja. Luettu 23.2.2013

Oikeusministeriö 2013d. Kansalaisen osallistumisympäristö –hanke, www-julkaisu
<Http://www.otakantaa.fi>

People's assemblies network 2013. Peoples assemblies groups. www-dokumentti.
<http://www.peoplesassemblies.org> Ei päivitystietoja. Luettu 16.6.2013

Roos Jeremo 2011. 15-O Manifesto : humanity united for global democracy. Roar Magazine 15.11.2011. Verkkolehti. <http://roarmag.org/2011/10/15-o-manifesto-humanity-united-for-global-democracy/> Ei päivitystietoja. Luettu 15.11.2013

Suomen virallinen tilasto 2013. Europarlamenttivaalit, www-julkaisu. Helsinki:
<http://tilastokeskus.fi/til/euvaa/kas.html> luettu 28.10.2013 Luettu. 18.10.2013

STT 2013. Julkisen velan kasvu uhkaa Suomen luottoluokitusta. Iltasanomat 28.7.2013. Verkkolehti <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288585483957.html> Ei päivitystietoja. Luettu. 14.11.2013

Suomen Pankki 2013. Laki Suomen Pankista. www-julkaisu.
http://www.suomenpankki.fi/fi/suomen_pankki/tehtavat/Pages/laki.aspx Ei päivitystietoja. Luettu 17.4.2013

Suomen perustuslaki 14 § Vaali ja osallistumisoikeudet. www-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731> Ei päivitystietoja. Luettu 28.10.2012.

Suomen talousdemokratia ry 2013. Mitä raha on? www-dokumentti.
http://www.talousdemokratia.fi/?q=mita_raha_on Ei päivitystietoja. Luettu 16.4.2013

Suomen YK-liitto 2013. Arabikevät. www-julkaisu.
<http://www.globalis.fi/Konfliktit/Arabikevaet> Päivitetty viimeksi 7.8.2013. Luettu 13.11.2013

Suoranta, Juha 2005. Radikaali kasvatus. Kohti kasvatuksen poliittista sosiologiaa. Helsinki: Gaudeamus.

Terziyan V., Golovianko M., Shevchenko O. 2013. Semantic Portal as a Tool for Structural Reform of Ukrainian Educational System, In: P. Soja and P. Rupino da Cunha (eds.), ICT in Transition Economies: Narrowing the Research Gap to Developed Countries. Special Issue in: Information Technology for Development. Pdf-dokumentti. <http://www.tandf.co.uk/journals/cfp/titdcpf.pdf>. Päivitetty 31.1.2013 Luettu 5.10.2013.

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2013. Kaikenikäisten Suomi kansalaisfoorumi. www-julkaisu. <https://blogi.thl.fi/web/kaikenikaisten-suomi-kansalaisfoorumi/etusivu/-/blogs/blogi.thl.fi/web/kaikenikaisten-suomi-kansalaisfoorumi> Ei päivitystietoja. Luettu 13.3.2013

Valtiokonttori 2013a. Valtionvelka. www-dokumentti.
<http://www.treasuryfinland.fi/fi-FI/Tilastot/Valtionvelka> Ei päivitystietoja. Luettu 5.10.2013.

Valtiokonttori 2013b. Valtion ylimmät toimielimet. www-julkaisu.
http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/valtio_ja_kunnat/valtion_ylimmat_toimielimet/index.html Ei päivitystietoja. Luettu 16.4.2013

Valtiokonttori 2013c. Valtion hallintajärjestelmä. www-julkaisu.
http://www.suomi.fi/suomifi/suomi/valtio_ja_kunnat/valtion_hallintojarjestelma/index.html , Sivut päivitetty 06.11.2012. Luettu 5.10.2013

Valtiovarainministeriö 2013a. Maailmanpankki. www-dokumentti.
http://www.vm.fi/vm/fi/11_rahointusmarkkinat/07_kansainvalinen_yhteisty/01_maailmanpankki/index.jsp , Ei päivitystietoja. Luettu 17.4.2013

Valtiovarainministeriö 2013b. IMF. Kansainvälinen valuuttarahasto.
http://www.vm.fi/vm/fi/11_rahointusmarkkinat/07_kansainvalinen_yhteisty/02_imf/index.jsp

Laurila Sakari & Varmavuori Marissa 2011. Artikkelit: Valtaus ilman valtausta. Occupy! Helsinki: Into kustannus Oy

Voutilainen Eero 2004. Kohtaaminen- sosiaalista pääomaa ja yhteisöllisyyttä. www-dokumentti.
http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/sosiaalinen_paaoma_ja_yhteisollisyys/kohtaaminen_-_sosiaalista_paaoma_ja_yhteisollisyys Päivitetty 31.12.2004. Luettu 16-10-2013

Writers for the 99% 2011. Occupying the Wall Street, The inside story of an Action that Changed America. New York and London: OR Books.

LIITE/LIITTEET

1. Opas kansankokouksen järjestämiseen

OPAS KANSANKOKOUKSEN JÄRJESTÄMISEEN

KANSANKOKOUKSEN SUUNTAA-ANTAVA RAKENNE:

Tämä kansankokousten suuntaa-antava rakenne on suomennettu ja tiivistetty Kansankokousten ryhmadynamiikan komissio, Puerta Del Sol-protestileiri Madridin kokoamasta Ryhmadynamiikan pikaoppaasta kansankokouksiin. Koko version löydät osoitteesta :

[http://takethesquare.net/wp-](http://takethesquare.net/wp-content/uploads/2011/07/Quickguidetodynamicsofpeoplesassemblies_13_6_2011.pdf)

[content/uploads/2011/07/Quickguidetodynamicsofpeoplesassemblies_13_6_2011.pdf](http://takethesquare.net/wp-content/uploads/2011/07/Quickguidetodynamicsofpeoplesassemblies_13_6_2011.pdf)

- 1) Tervetulo-toivotus kansankokoukseen.
- 2) Yhteenveto aikaisemmin saavutetusta yhteisymmärryksestä (Joko edellisessä kansankokouksessa tai koulutuksen edeltävissä osuuksissa) ja avointen kysymysten esiintuominen.
- 3) Kansankokouksen roolien ja tehtävien läpikäynti, sekä tarvittavien roolien nimeäminen yhteisymmärryksessä.
- 4) Kansankokouksen konseptin selventäminen; Emme "äänestä" vaan tavoittelemme yksimielisyyttä. Jokaisella on oikeus ilmaista mielipiteensä, mutta pitää olla myös valmis hyväksymään tilanteet, joissa jonkun toisen perustelut savuttavat suuremman kannatuksen.
- 5) Käsitteen "Konsensus" selventäminen (suora ja epäsuora).
Suora konsensus on sitä, että ehdotuksesta ollaan samaa mieltä lähtökohtaisesti eikä siitä tarvitse käydä syvempää keskustelua.
Epäsuoralla konsensuksella tarkoitetaan sitä, kun ehdotus ei saavuta yksimielisyyttä välittömästi. Sen jälkeen annetaan osallistujille mahdollisuus ilmaista argumenttinsa ehdotuksen puolesta tai vastaan. Keskustelussa pyritään vastaamaan kysymyksiin; mitä, miksi ja miten? Jos konsensusta ei edelleenkään löydetä siirrytään kenttäkierrokselle, jossa moderaattori pyytää kaikkia keskustelemaan muutaman

Monisivuinen liite

minuutin vierustovereidensa kanssa uusien ratkaisujen löytämiseksi. Jos konsensusta kyseisestä teemasta ei saavuteta edelleenkään, toimitaan seuraavasti:

a) Jos ehdotus tulee työryhmältä, he voivat ottaa sen uudelleen käsittelyyn

b) Jos ehdotus tulee yksittäiseltä henkilöltä ehdotuksen ympärille voidaan kasata työryhmä, joka työstää ehdotusta seuraavaa kansankokousta varten.

6) Selvitys siitä kuinka kenttäkierros toimii kenttäryhmän avustuksella.

Kenttäkierros järjestetään kun epäsuoraa konsensusta seurannut keskustelu ei ole johtanut edelleenkään yhteisymmärryksen löytämiseen. Tällöin moderaattori pyytää osallistujia keskustelemaan vierustovereidensa kanssa pienryhmissä ja muodostamaan yhtenäisen mielipiteen aiheesta. Pienryhmät kirjaavat mielipiteensä ylös paperille (puolesta/vastaan/ei osaa sanoa) pienen perustelun kera ja kierroksen lopulla kenttäryhmä kerää paperit ja toimittaa ne moderaattorille. Sen jälkeen selvitetään onko konsensusta saavutettavissa näiden mielipiteiden pohjalta ja moderaattori antaa vielä puheenvuorot ryhmille ehdotuksen puolesta ja vastaan. Jollei konsensusta edelleenkään saavuteta toimitaan yllä olevien vaihtoehtojen (epäsuora konsensus a, b vaihtoehtojen) mukaisesti.

7) Käydään läpi kansankokouksissa käytettävät käsimerkit. Käsimerkkejä suositellaan käytettäväksi puheenvuorojen loppupuolella, jotteivät ne häiritse puhujaa kesken puheen.

8) Agendan eli esityslistanlaatiminen. Tässä vaiheessa kootaan lista kansankokouksessa päätettävistä asioista.

9) Yksilöt ja pienryhmät voivat esitellä toiminta-ajatuksensa. Selvitetään minkälaista innostusta, ajatuksia ja tunteita nämä ehdotukset herättävät kanssa ihmisissä ja kuinka edetään.

10) MUUT ASIAT. Tämän kierroksen aikana asioista ei enää väitellä tai tehdä päätöksiä. Jokainen saa tuoda esiin tunteensa ja ajatuksensa, jotka kokee tärkeäksi ilmaista ryhmälle ennen kansankokouksen sulkemista. Tärkeää: Jos aika ei ole paljoa

Monisivuinen liite

jäljellä tai osallistujat ovat väsyneitä, on hyvä pitää tämä kierros lyhyenä. Ne joiden mielipiteiden ilmaisulle ei ollut aikaa tämän kierroksen aikana kirjataan ylös ja he voivat tuoda ajatuksensa julki ensisijaisesti seuraavassa kansankokouksessa "muut asiat"-kierroksella.

11) Yhteenveto tehdyistä päätelmistä ja selvitetään seuraavan mahdollisen kansankokouksen ajankohta.

12) Motivoiva viesti ja muistutus yhteisistä päämääristä. Tässä vaiheessa voi käyttää ikimuistoisia sanoja, lukea motivoivan tekstin tai runon tai jakaa jonkun ryhmän kannalta hyvän ja positiivisen uutisen

15) Kansankokouksen sulkeminen ja voimauttavat loppusanat.

ROOLIT JA TEHTÄVÄT KANSANKOKOUKSESSA:

Jotta kansankokoukset toimisivat mahdollisimman demokraattisesti ja tuottavasti on siellä hyödyllistä jakaa muutamia tehtäviä eri ihmisille. Ketään ei voi pakottaa toimimaan tiettyssä roolissa ja työnjako pyritään tekemään yksimielisyyden nimissä.

Suuntaa-antavat ohjeistukset eri työtehtävistä (Valinta kuinka organisoidutaan on loppupuleissa kokoontuvan ryhmän päätettävissä) :

LOGISTIIKAN RYHMÄ: Logistiikan ryhmän vastuulla on huolehtia kaikista käytännön järjestelyistä ennen kansankokousta, jotta sen toteutuminen on mahdollista. Näitä asioita ovat kokoontumipaikan järjestäminen, ajankohta, lupa-asiat ja kansankokouksesta informoiminen mahdollisille osallistujille. Jos kansankokous järjestetään ulkona, säänmukainen varustautuminen voi olla myös keskeinen asia kansankokouksen onnistumisen kannalta (auringon tai sateensuojat, vettä, lämmikettä, yms.)

KANSANKOKOUKSEEN OSALLISTUJAT: Osallistujat ovat kansankokousten edellytys ehto sekä olemassaolon tarkoitus. Kaikki ovat vastuussa kansankokousten rakenteesta ja sen toteutumisesta. Osallistujien funktioita ovat: Eri puhujien kuuntelu, osallistuminen keskusteluihin kenttäkierroksilla, reagoiminen elein (käsimerkit)

Monisivuinen liite

muiden ehdotuksiin sekä henkilökohtaisten ehdotusten esiintuominen. Subjektiivisen palautteen antaminen on myös tärkeää toiminnan kehittämisen kannalta mutta tämä hoidetaan yleisimmin "Muut asiat"-kierroksella.

On tärkeää muistaa kontrolloida eleitä ja kehonkieltä, jotta omat tunteet eivät sekoita asioita. Muista myös, että hymyllä on suuri vaikutus jännittyneissä tilanteissa tai selkeissä umpikujissa. Kiire ja väsymys vaikeuttavat konsensuksen tavoittamista.

MODERAATTORI: Moderaattorilla on yksi keskeisimmistä rooleista kansankokouksessa. Hän toimii objektiivisena keskustelun ohjaajana ja pitää huolen siitä, että laadittua esityslistaa seurataan. Hänen tehtävänä on ohjata keskustelu takaisin lähtökohtaiseen aiheeseen jos se meinaa karata huomattavasti ohi aiheen. Moderaattori jakaa kansankokouksen puheenvuorot. Moderaattorin tulee toimia neutraalisti eikä hänen tule ottaa kantaa käsiteltävään asiaan. Jos esityslistan jokin kohta on liian läheinen moderaattorille, hän voi pyytää jotakin toista henkilöä toimimaan moderaattorina tämän kierroksen aikana. Moderaattori valitaan konsensuksella osallistujien ehdotusten ja vapaaehtoisuuden pohjalta. Jos osallistujien mielestä moderaattori ei toimi oikeudenmukaisesti ja objektiivisesti, he voivat pyytää hänen vaihtamistaan.

Kun vaikuttaa siltä että konsensus on saavutettu, moderaattorin tehtävänä on kysyä: "Onko kenelläkään vahvoja argumentteja tätä ehdotusta vastaan?" Tämä on viimeinen mahdollisuus tuoda argumentit esiin ennen ehdotuksen kirjaamista. On hyvä myös muistaa että ketään ei voi pakottaa tekemään ja toteuttamaan asioita, joita he eivät koe omakseen. Kansankokouksissa päätettyjen asioiden toteuttamisen tulisi pohjautua vapaaehtoisuuteen.

Konsensus < Ehdotus (Jos ehdotus ei saa suoranaista vastustusta se voidaan toteuttaa sitä kannattavien ihmisten kesken vaikka täyttä konsensusta ei saavutettaisikaan.)

KENTTÄRYHMÄ: Kahdesta neljään henkilöä (riippuen kansankokouksen koosta) asettuneina kohti osallistujia kuljettavien käytävien vieressä. He toimivat moderaattorin "käsinä". Heidän tehtävänä on liikkua osallistujien luokse "KENTTÄKIERROKSELLA" ja kerätä pienryhmissä muodostuneet mielipiteet pienillä lapuilla. (Kyltti kenttä kierroksesta voi olla hyödyllinen.)

Kenttäryhmä toimii seuraavasti: Jos kansankokouksessa on paljon osanottajia ja puheenvuoroja pyydetään nopeampaan tahtiin kuin niitä pystytään jakamaan, he merkitsevät muistiin osallistujat, jotka haluavat saada puheenvuoron. Kun pyyntö on ilmaistu, he menevät kysymään osanottajalta: 1) Onko sinun kommenttisi sidoksissa alkuperäiseen keskustelun aiheeseen (muistuta osallistujaa alkuperäisestä keskustelun aiheesta) 2) Onko se suora vastaus johonkin sanottuun? 3) Jos on, onko se mielipide puolesta vai vastaan? Tämän informaation avulla kenttäryhmän jäsen määrittää, josko tämän tulisi päätyä kenttäryhmän koordinaattorille/moderaattorille vai ei. Jos ehdotettu asia ei ole suoraan suhteessa käsiteltyyn teemaan, henkilön nimi kirjataan muistiin jotta hänelle voidaan antaa puheenvuoro "Muut asiat"-kierroksella.

Puheenvuororyhmäläiset kertovat osallistujille myös muista vaikuttamiskanavista joita kokoontuneessa ryhmässä on ajan myötä kehittynyt. Tämän ryhmän jäsenten tulisi olla tasapuolisia, neutraaleja ja kärsivällisiä. He kirjaavat ylös kaikki pyynnöt. Ja heidän tulisi ottaa mukaan ihmisiä, jotka eivät ole vielä pystyneet osallistumaan keskusteluun. Yleinen virhe on jättää ilmoittamatta, milloin aika pyytää puheenvuoroja loppuu. Kenttäajan kokonaiskeston tulisi olla rajoitettu maalaisjärkeä käyttäen.

KIRJURIT: Yksi tai kaksi henkilöä, jotka ovat vastuussa kirjaamaan ylös ideat, ehdotukset ja konsensuksen saavuttaneet päätökset myöhempää käyttöä varten. Yleensä tähän toimintaan valitaan kaksi henkilöä, jotta tiedon ristiin tarkistaminen on mahdollista.

Kansankokouksen ja kirjureiden päätettäväksi jää kuinka raportointia hyödynnetään. Yleinen tapa on ollut tehdä kansankokouksesta julkinen yhteenveto, jonka avulla paikanpäälle pääsemättömät voivat myös olla tietoisia päätetyistä asioista.

FASILITAATIO RYHMÄ/FASILITAATTORI: Fasilitaattori(t) toimivat moderaattorin "omantunnon äänenä" ja taustatukena kansankokouksen aikana. Heidän tulisi asettua moderaattorin lähelle, sillä fasilitaattorit ovat ainoita henkilöitä jotka ovat suorassa kontaktissa moderaattorin kanssa. He auttavat moderaattoria muotoilemaan ehdotukset objektiiviseen ja puolueettomaan muotoon. He fasilitoivat informaation tulvaa koordinaattorin/kenttäryhmän ja moderaattorin välillä, jotta puheajat ovat reiluja sekä organisoituja. He estävät kansankokouksen osallistujia

Monisivuinen liite

häiritsemästä moderaattoria, auttavat heitä kommunikoidaan ihmisten kanssa, tekevät moderaattorin tietoisiksi kaikista epäkohdista heidän sanoissaan tai yhteenvedoissaan, informoivat viimehetken muutoksista ja auttavat heitä pysymään agendassa yms. Tärkeä tapa auttaa kansankokouksia etenemään luontevasti, on luoda hiljaisia hetkiä ylikuumentuneiden hetkien ja umpikujien vastapainoksi.

KENTTÄRYHMÄN KOORDINAATTORIT: (tarpeellinen kun osallistujamäärä +50)

Jos kyseessä on suuren osallistujamäärän kansankokous on paikanpäälle hyvä nimetä myös muutama henkilö koordinoimaan puheenvuorojen jakamista. Tällöin myös puheenvuoron kerääjiä on useampia ja yksi tai kaksi keskeistä henkilöä voi helpottaa huomattavasti informaation käsittelemistä.

MUUTA: Jos kansankokoukseen osallistuu henkilöitä jotka eivät puhu kansankokouksen yleistä kieltä on heille hyvä järjestää joku tulkiksi kääntämään käytävää keskustelua. Tämä on hyvä muistaa myös puheenvuorojen yhteyksissä pienillä tauoilla, jotta jokainen osanottaja voisi olla tasavertaisessa asemassa päätöksenteon kannalta.

Myös muita rooleja ja tapoja organisoida kansankokousta voi kehittää vapaasti, kunhan toimintatavat ovat kaikkien osallistujien yhteisessä tietoisuudessa ja hyväksymiä.

